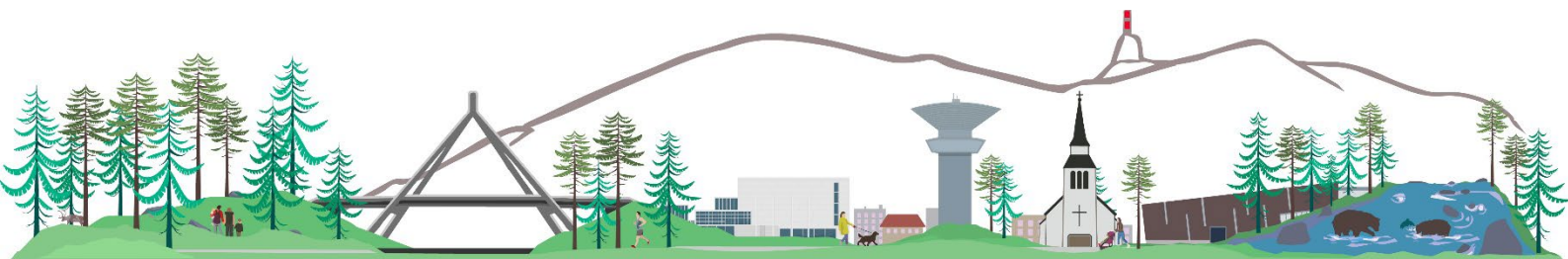

Kotona Kuusamossa

Kotouttamisohjelma 2021–2022

Kaupunginjohtajan tervehdys

Maailman laajuisesti jopa yli 70 miljoonaa ihmistä on joutunut lähtemään kodeistaan. Ikaikainen muuttoliike ja inhimillinen hätä on yhä suurta. Kuusamoon tulleet Vienen pakolaiset ja kuusamolaisten evakkotaipaleet sekä jälleenrakennuksen aika ovat meidän lähihistoriaamme. Keskuudessamme on aikalaisia, jotka ovat itse kokeneet suuria muuttoliikkeitä.

Vuonna 2020 Kuusamoon muutti 753 henkilöä, joista ulkomailta 84. Ymmärrettävästi ulkomailta Kuusamoon muuttaneilla on eniten ihmeteltävää uudella kotipaikkakunnallaan. Muuttajalle ihmiset ja kulttuuri ovat vieraita lisäksi luonto sekä ilmasto vaativat uutta omaksumista.

Me kaikki nyt Kuusamossa asuvat voimme helpottaa tänne tulevien kotoutumista. Hyväksyvä katse ja hymy voivat olla hyvinkin merkittäviä viestejä uusille kuusamolaisille. Koulutuskenttämme on laaja, mikä luo hyvän pohjan opiskella ja löytää ammatti. Sosiaali- ja terveyspalvelumme turvaavat kotoutujien perustarpeet.

Kumppanuushankkeiden avulla saamme lisää resursseja muuttajien avuksi. Järjestöillä ja seurakunnalla on tärkeä rooli uuden kotipaikan oman kulttuurin esittelyssä. Opittavaa on paljon puolin ja toisin. Avoimen vuoropuhelun avulla voimme paremmin ymmärtää toisiamme.

Me tarvitsemme uusia kuusamolaisia, jotta selviämme tulevaisuuden haasteista. Kuusamossa eläköityy yli tuhat ihmistä seuraavan 10 vuoden aikana, joten monella alalla tarvitsemme kipeästi uutta työvoimaa.

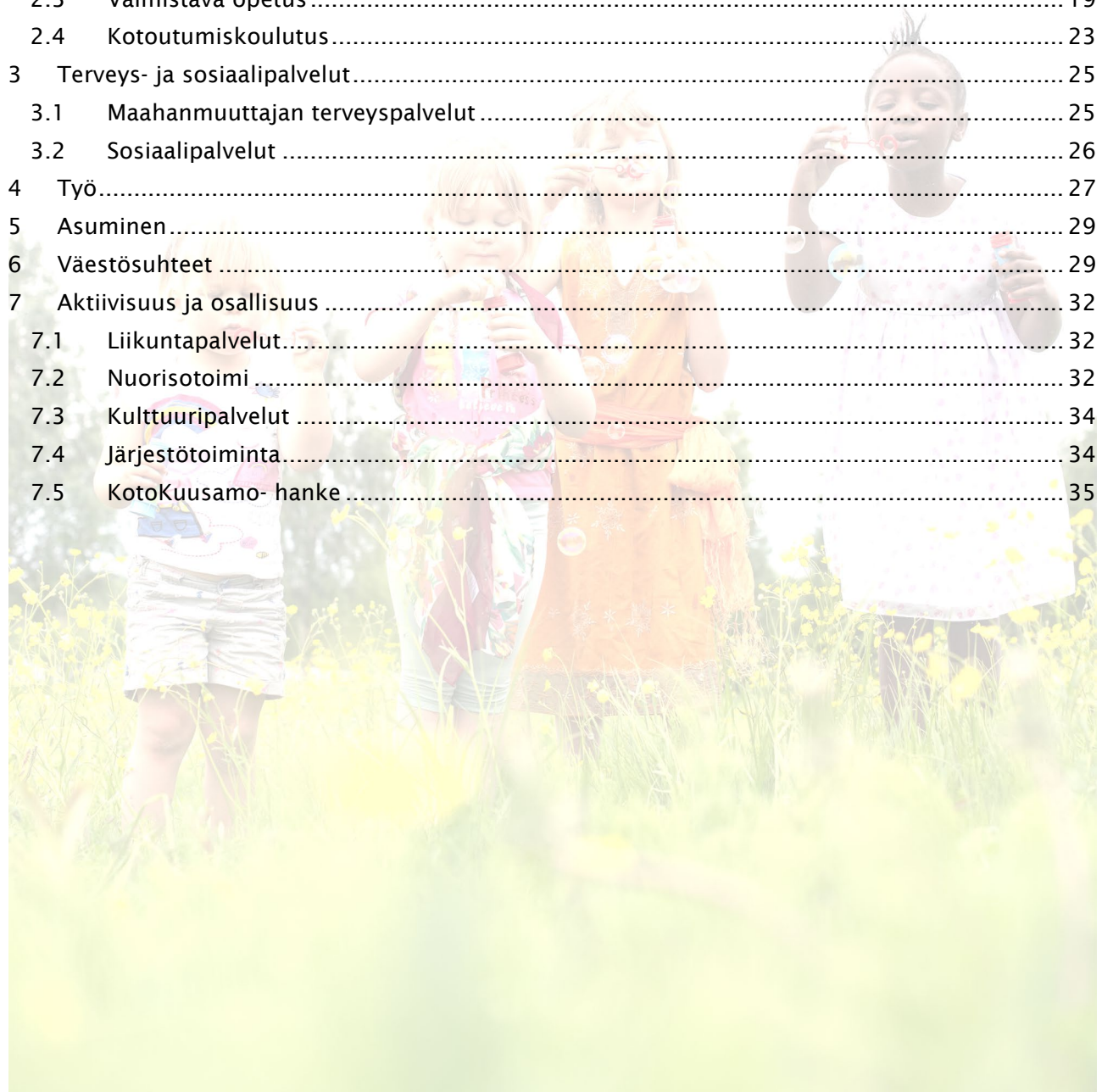
Rakkaus lähimmäiseen ja luontoon on kaupunkimme strategian pääviesti. Teemme parhaamme, jotta kaikkien kuusamolaisten elämä olisi tasapainoista ja onnellista.

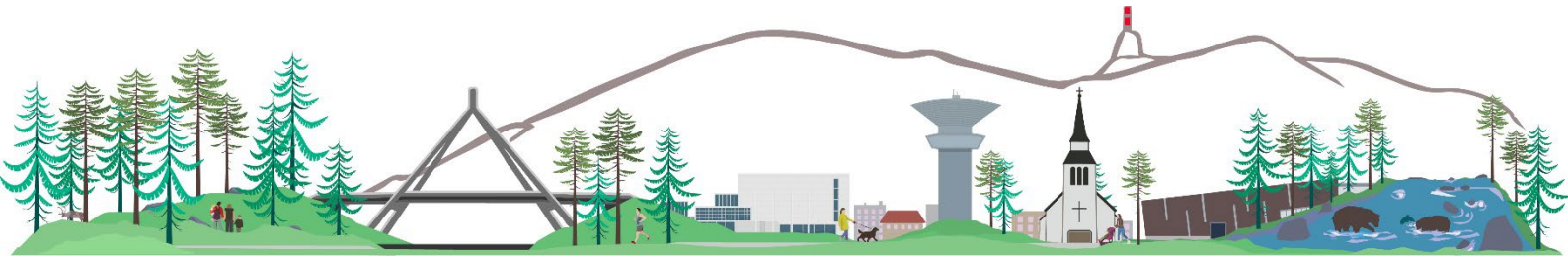
Otamme avosylin ja avoimin mielin vastaan Kuusamoon muuttajat.

Jouko Manninen
kaupunginjohtaja

Sisällys

.....	4
Johdanto	4
1 Yleistä kotoutumisesta	4
1.1 Kotouttaminen laissa.....	4
1.2 Maahanmuutto Kuusamossa + käsitteet	5
1.3 Kotoutumista edistävät palvelut	7
.....	9
Alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma.....	9
2 Kasvatus ja koulutus	11
2.1 Varhaiskasvatus	11
2.2 Esi- ja peruskoulu.....	19
2.3 Valmistava opetus	19
2.4 Kotoutumiskoulutus.....	23
3 Terveys- ja sosiaalipalvelut.....	25
3.1 Maahanmuuttajan terveystalvelut	25
3.2 Sosiaalipalvelut	26
4 Työ.....	27
5 Asuminen.....	29
6 Väestösuhteet	29
7 Aktiivisuus ja osallisuus	32
7.1 Liikuntapalvelut.....	32
7.2 Nuorisotoimi	32
7.3 Kulttuuripalvelut	34
7.4 Järjestötoiminta.....	34
7.5 KotoKuusamo- hanke	35

Johdanto

Laki kotouttamisen edistämisestä määrää, että kunnan tai kuntien yhdessä on laadittava kotouttamisohjelma neljän vuoden välein. Kuusamon kaupungin edellinen kotouttamisohjelma on laadittu vuosille 2018-2020, joten ohjelma täytyy päivittää vuonna 2021. Tämä nyt käsissäsi oleva ohjelma on voimassa vuosina 2021-2022. Kotouttamisohjelman päivitykseen ja kokoamiseen ovat osallistuneet eri alojen ammattilaiset omilta toimialoiltaan. Ohjelma on hyväksytty kaupunginhallituksessa ja -valtuustossa.

Ohjelma tullaan päivittämään viimeistään vuoden 2022 loppuun mennessä KotoKuusamo -hankkeesta saatavien tietojen pohjalta. Ohjelman päivitys voi tulla ajankohtaiseksi myös mahdollisen maakuntauudistuksen ja uuden kotouttamista koskevan lain myötä.

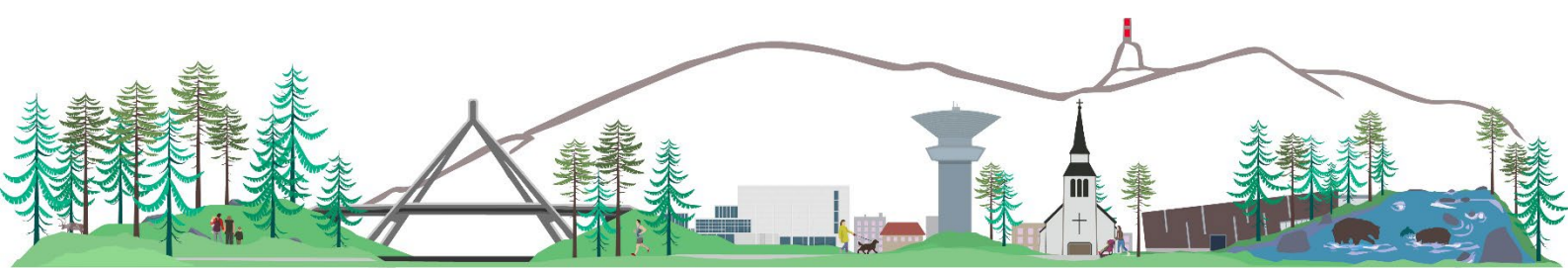
1 Yleistä kotoutumisesta

1.1 Kotouttaminen laissa

Suomessa lait määrittelevät kuntien toimintaa ja myös sitä, mitä kotouttamisessa tulisi ottaa huomioon. Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) astui voimaan 1. syyskuuta 2011. (Suomen hallitus on tehnyt esityksen eduskunnalle uudesta laista kotoutumisen edistämisestä. Tämän lain olisi pitänyt tulla voimaan vuoden 2021 alussa, mutta lakia ei ole vielä vahvistettu.) Uusin maahanmuuttajien kotouttamista koskeva laki pyrkii vastaamaan maahanmuuton monipuolistumiseen Suomessa. Lakia sovelletaan kaikkiin Suomeen muuttaneisiin henkilöihin, joilla on oleskelulupa, mutta ei Suomen kansalaisuutta.

Lain tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista sekä maahanmuuttajien mahdollisuuksia osallistua aktiivisesti suomalaiseen yhteiskuntaan sen jäsenenä. Myös tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat keskeisiä ajatuksia laissa. Lain tarkoituksena on varmistaa, että jokainen maahanmuuttaja saa tietoa oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan suomalaisessa työelämässä ja yhteiskunnassa.

Laissa määritellään kotoutumista edistäviä toimenpiteitä sekä vastuutahoja kotouttamisen osaluilla. Tämä ohjelma pohjautuu ennen kaikkea kunnan velvollisuuksille, joita ovat mm.

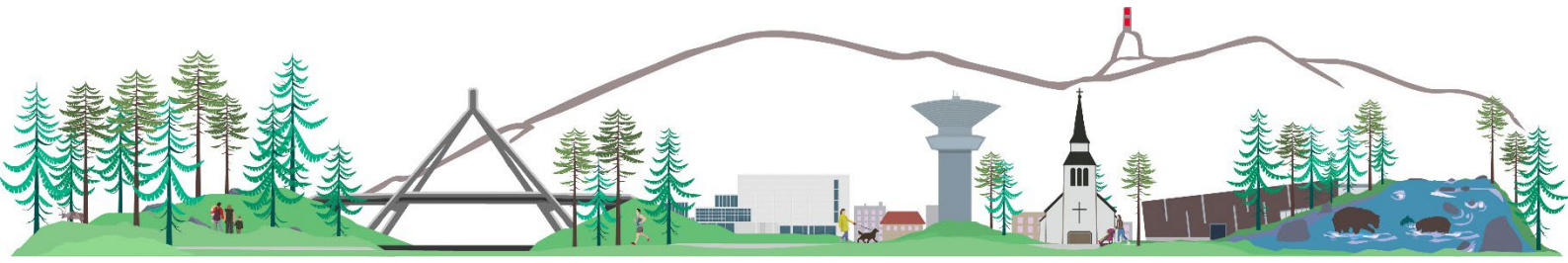
kotouttamisen yhteensovittaminen paikallistasolla, kunnan palveluiden soveltuvuuden varmistaminen myös maahanmuuttajille, laissa tarkoitettujen toimenpiteiden ja palveluiden järjestäminen tarvittavassa laajuudessa sekä henkilöstön osaamisen kehittäminen.

Yksi kunnan velvollisuuksista laissa on laatia kunnan kotouttamisohjelma **kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi**. Ohjelman valmistelun käynnistää kunta. Muut alueen viranomaiset ja toimijat osallistuvat ohjelman laadintaan tarvittavassa laajuudessa. Ohjelmaan voi sisältyä erilaisia asioita, mutta keskeistä siinä on suunnitelma siitä, miten kotouttaminen tapahtuu paikallistasolla. Ohjelma hyväksytään kunnanvaltuustossa ja päivitetään vähintään neljän vuoden välein.

1.2 Maahanmuutto Kuusamossa + käsitteet

Kuusamo on Koillis-Suomen talousalueen keskus. Kaupungin väkiluku vähän reilu 15 000. Ulkomaalaistaustaisten osuus kaupungin väestöstä vuonna 2019 oli tilastokeskuksen tekemän tilaston mukaan 2,4 %. Kuusamoon muutetaan yleensä työn perässä. Toinen suuri ryhmä ovat kiintiöpakolaiset. Puhuttaessa maahanmuuttajista, ryhmään sisältyy henkilöitä, jotka eroavat hyvin paljon toisistaan ja toisaalta edustavat jokainen yksilöinä monimuotoista kuusamolaisuutta. Käyttämällä termiä maahanmuuttaja, ohjelmassa pyritään tarkastelemaan kaupungin palveluita niistä näkökulmista, joiden tiedetään yleisesti liittyvän maahanmuuttoon. Erillisen maahanmuuttajanäkökulman kautta tarkasteltuna ohjelma pyrkii siihen, että kaikki kuusamolaiset saavat tasa-arvoista ja yhdenvertaista palvelua Kuusamossa.

Kotouttamisohjelma ohjaa kotouttamistyötä Kuusamon kaupungin alueella. Tasapuolisen ja kokonaisvaltaisen integraation toimeenpaneminen **vaatii keskitetyn koordinaation maahanmuuttotyössä**. Uuden, kotoutumista edistävän lain ohjatessa toimintaa on tärkeää juurruttaa se osaksi kunnan perusarvoja. Lisäksi on tärkeää hakea uusia, lähialueita kehittäviä matalankynnyksen toimintamalleja integraation tueksi.

Keskeinen ohjelma Kuusamossa on syyskuussa 2020 kaupunginvaltuustossa hyväksytty kaupunkistrategia 2020, jonka strategisissa painopistevalinnoissa korostuu mm. saavutettavuus, asiakaslähtöisyys ja palveluasenne. **Samat painopistevalinnat näkyvät myös tämän ohjelman keskiössä.**

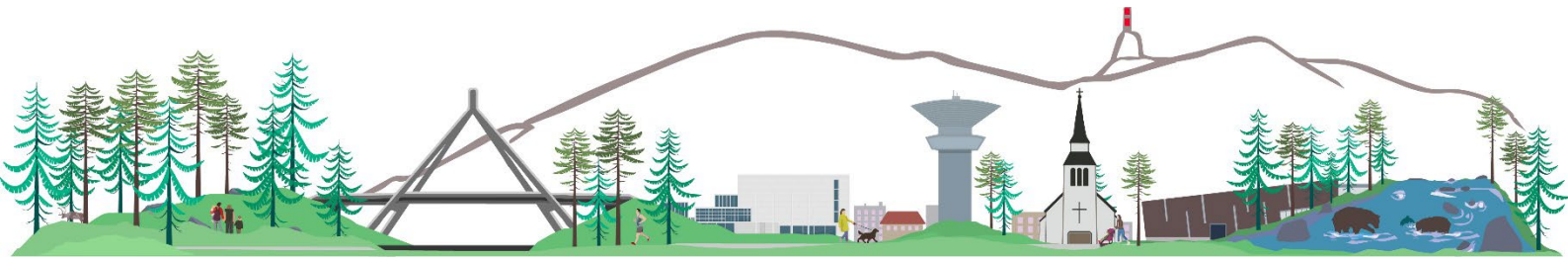
Kotoutujan
osaaminen luo
elinvoimaa

Laadukkaat palvelut
tukevat kotoutumista

Kotouttamisohjelman
painopistealueet

Palveluiden
saavutettavuus luo
turvallisuuden
tunnetta

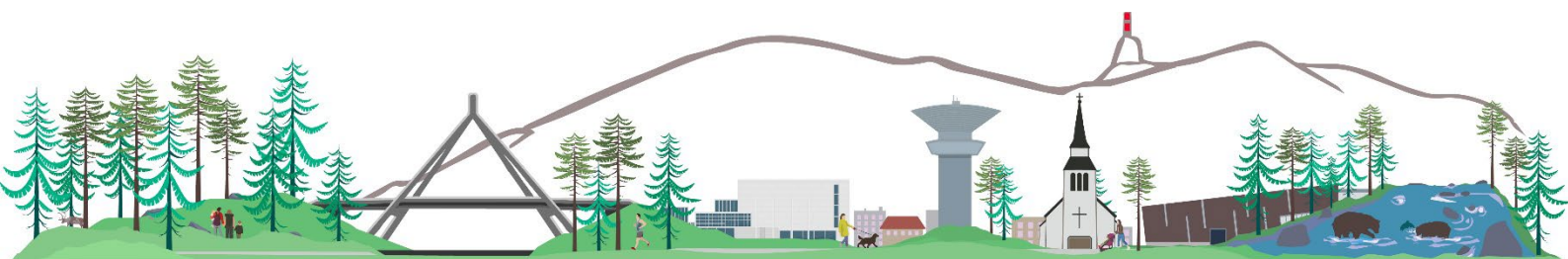

Maahanmuuttaja	Suomeen pysyvästi muuttanut henkilö. Käytetään yläkäsitteenä erilaisista syistä ja lähtömaista maahan muuttaneille henkilöille.
Ulkomaalainen	Ulkomaan kansalainen. Henkilö, jolla ei ole Suomen kansalaisuutta.
Vieraskielinen	Henkilö, jonka äidinkieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame.
Ulkomaalaistaustainen	Henkilö, joka on itse syntynyt ulkomailla (ns. 1. polven maahanmuuttaja) tai henkilö, jonka molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla (ns. 2. polven maahanmuuttaja).
Pakolainen	Henkilö, joka saa kansainvälistä suojelua, koska hänellä on perusteltu syy pelätä joutuvansa kotimaassa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Suomeen pakolaisia saapuu sekä kiintiöpakolaisena että turvapaikanhakijana.
Turvapaikanhakija	Turvapaikanhakijalla tarkoitetaan ulkomaalaista, joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta valtiosta.

1.3 Kotoutumista edistävät palvelut

Kotoutumisessa on tärkeää, että viranomaiset varmistavat palveluiden soveltuvuuden kaikille kuusamolaisille. Kotoutumisen alkuvaiheessa maahanmuuttajille tarjotaan laissa määriteltäviä kotoutumista edistäviä palveluita. Tavoitteena on, että maahanmuuttajat käyttävät viimeistään kolmen vuoden kuluttua oleskeluluvan saannista itsenäisesti samoja palveluja kuin muut kuntalaiset.

Kotouttamisohjelman ja alkuvaiheen palveluiden tarkoituksena on varmistaa, että maahanmuuttaja saa tarvittavat tiedot ja taidot toimia aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä. Maahanmuuttajalla on oikeus saada tietoa oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan yhteiskunnassa.

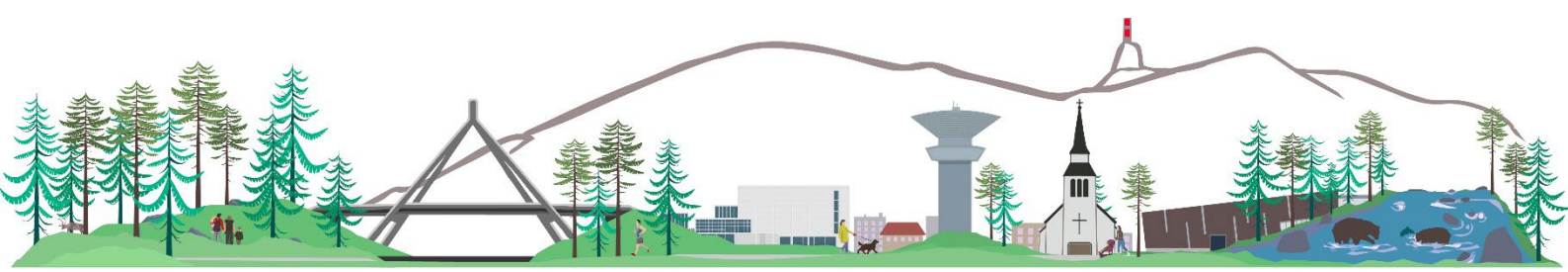

Viranomaisten täytyy huolehtia siitä, että palveluiden asiakkaat ovat yhdenvertaisessa asemassa. Palveluiden tulee soveltua myös maahanmuuttajille. Viranomaisten vastuulla on, että henkilöstö saa tarvittavan koulutuksen ja ajankohtaiset tietotaidot käyttöönsä palveluiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Myös tulkkauspalvelut, selkokielen käyttö sekä esteettömyys ovat kaikki osa tätä kokonaisuutta. Suomen kielen oppimiseen kannustetaan, jotta tarve tulkkauspalveluiden käytölle vähenisi.

Viranomaisen on huolehdittava asian tulkitsemisesta tai kääntämisestä, jos maahanmuuttaja ei osaa kielilain (423/2003) mukaan viranomaisasiassa käytettävää suomen tai ruotsin kieltä taikka hän ei vammaisuutensa tai sairautensa vuoksi voi tulla ymmärretyksi tässä laissa tarkoitetussa asiassa, joka voi tulla vireille viranomaisen aloitteesta. Viranomainen huolehtii mahdollisuuksien mukaan tulkitsemisesta ja kääntämisestä myös mm. maahanmuuttajan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevassa asiassa (Laki kotoutumisen edistämisestä 5§). Kuusamon kaupungilla tulkkauspalvelut tilataan ensisijaisesti Monetra Tulkkipalvelusta.

Viranomaispalveluissa täytyy huomioida palvelujen esteettömyys. Monilla maahanmuuttajilla on vaikeuksia erityisesti erilaisten sähköisten palvelujen ja ohjelmien käytössä. Eri viranomaistahojen olisi tärkeää tarjota sähköisiä palveluita eri kielillä tai ainakin selkosuomella ja opettaa maahanmuuttaja-asiakkaita käyttämään näitä sähköisiä palveluja ja ohjelmia. Lisäksi eri virastoissa olisi hyvä olla opasteita eri kielillä.

Alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma

Maahanmuuttajien ohjaus ja neuvonta ovat erityisen tärkeässä asemassa heti uuteen kotikuntaan saapumisen yhteydessä ja vielä pitkään sen jälkeenkin. Ystävällisen kohtaamisen lisäksi on tärkeää huomata maahanmuuttajien tarve saada tietoa asioista omalla äidinkielellään. Asia, jotka tulevat maahanmuuttajalle uutena on hyvä varautua käymään asiakkaan kanssa läpi useamman kerran. Hyvän hallinnon periaatteiden noudattaminen ei aina riitä sillä maahanmuuttajaa ei voi vain ohjata toiselle viranomaiselle. Usein tarvitaan viranomaisten välistä yhteistyötä. Kuusamossa maahanmuuttajien alkukartoituksesta ja mahdollisesta palveluntarpeen arvioinnista vastaa Lapsiperheiden- ja työikäisten sosiaalipalveluiden sosiaaliohjaaja.

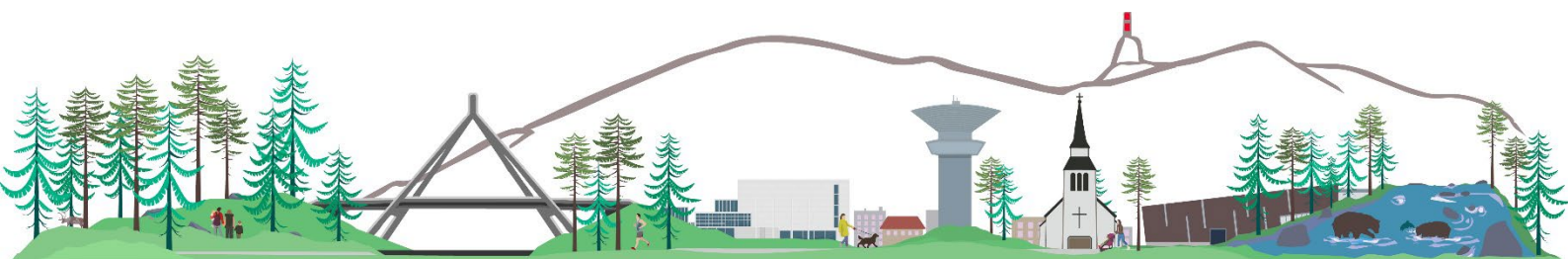
Kotoutumislain mukaisella alkukartoituksella tarkoitetaan toimenpidekokonaisuutta, jonka avulla arvioidaan alustavasti maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien palvelujen ja toimenpiteiden tarve.

Alkukartoituksen aikana selvitetään maahanmuuttajan aikaisempi koulutus, työhistoria, kielitaito sekä tarvittaessa muut työllistymiseen ja kotoutumiseen vaikuttavat seikat. Tavoitteena on ohjata maahanmuuttaja joustavasti ja tarvelähtöisesti sellaisiin palveluihin ja toimenpiteisiin, jotka edistävät hänen pääsyään suomalaisen yhteiskunnan aktiiviseksi jäseneksi.

Maahanmuuttaja ja vastaanottava yhteiskunta hyötyvät tehokkaasta alkuvaiheen kotouttamisesta. Esimerkiksi motivaatio kielen oppimiseen ja muuhun opiskeluun on tutkimustiedon mukaan suurinta maahantulon alkuvaiheessa. Myös halu työllistyä ja löytää nopeasti oma paikka yhteiskunnan jäsenenä on vahva. Pitkittynyt odotus ja väärin kohdennetut toimenpiteet passivoivat. Nopealla tilanteen kartoittamisella ja tarvetta vastaaviin palveluihin ohjaamisella voidaan vähentää kotoutumisen edistämisen kokonaiskustannuksia. Oikea-aikaisten toimien avulla saadaan lyhennettyä maahanmuuttajan erityispalvelujen tarvetta. Kotoutumisen ja työelämään siirtymisen nopeutuminen tuo säästöjä toimeentulotukimenoihin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kustannuksiin. Samalla voidaan ehkäistä syrjäytymiskiirteen syntymistä.

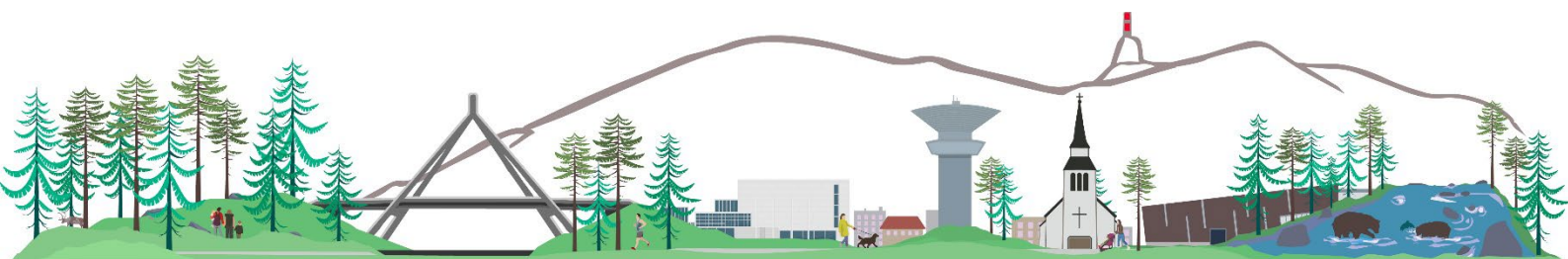
Alkukartoituksen tarkoituksena on tehostaa kotoutumista. Se on perustiedon sekä tarvittavan ohjauksen ja neuvonnan ohella tehokas väline sujuvan kotoutumisprosessin käynnistämisessä.

Alkukartoitus ja siihen liittyvä kielitaidon lähtötason arviointi antavat hyvän pohjan kotoutumissuunnitelman tekemiselle ja kotoutumiskoulutukseen hakeutumiselle. Onnistuneen alkukartoituksen avulla maahanmuuttaja voidaan ohjata nopeasti sopiviin opetusryhmiin. Alkukartoitus toimii valintakriteerinä ennen koulutusta ja tasomittarina koulutuksen alkaessa.

Alkukartoitus käynnistetään kahden kuukauden kuluessa asiakkuuden alkamisesta tai alkukartoitusta koskevasta pyynnöstä. Alkukartoituksen järjestänyt taho ohjaa maahanmuuttajan tarvittaessa eri viranomaispalveluiden piiriin (laki kotoutumisen edistämisestä). Mikäli henkilö on työtön työnhakija, työ- ja elinkeinotoimisto toteuttaa alkukartoituksen. Muille maahanmuuttajille alkukartoitus toteutetaan sosiaalipalveluissa. Kuusamossa alkukartoitus tehdään yleensä yhteistyössä TE-toimiston kanssa siten, että Oulun TE-toimiston ulkomaalaisten asioita hoitava henkilö ottaa Teams -yhteyden tulkin kanssa Kuusamon sosiaalipalveluihin. Kuusamossa Teams -yhteyden päässä ovat sosiaaliohjaaja ja maahanmuuttaja, jolle kartoitusta tehdään. Samalla asiakkaalle tehdään kotoutumissuunnitelma.

Kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan henkilökohtainen suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden kautta hän saa riittävän suomen tai ruotsin kielen taidon sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Suunnitelmaan voi sisältyä kieliopetusta, oman äidinkielen opetusta, yhteiskuntaoppia, luku- ja kirjoitustaidon sekä perusopetuksen täydentäviä opintoja, kotoutumiskoulutus tai muita yksilöllisesti kotoutumista edistäviä toimenpiteitä. Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma on laadittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua ensimmäisen oleskeluluvan tai oleskelukortin myöntämisestä taikka oleskeluoikeuden rekisteröimisestä (laki kotoutumisen edistämisestä). Suunnitelmassa sovitaan koulutukseen, työnhakuun ja työllistymiseen liittyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä. Kotoutumissuunnitelma voidaan laatia myös muulle maahanmuuttajalle, jos hänen arvioidaan alkukartoituksen perusteella tarvitsevan suunnitelmaa kotoutumisen edistämiseksi (laki kotoutumisen edistämisestä). Suunnitelman toteutumista seurataan tarvittaessa yhteistyössä maahanmuuttajan opettajan, TE-toimiston maahanmuuttajan oman vastuuvirkailijan ja sosiaaliohjaajan kanssa. Toteutumisen seuranta on ajankohtaista opiskelun tai työssäoppimisen päättyessä, opiskelijan edistyessä nopeasti tai havaittaessa ongelmia opiskelussa. Sosiaaliohjaaja seuraa vielä erikseen suunnitelman toteutumista tapaamalla maahanmuuttajia vähintään kerran kuukaudessa.

2 Kasvatus ja koulutus

Kuusamoon tulevat maahanmuuttajat ovat eri ikäisiä, eri koulutustaustoin ja oppimisvalmiuksin olevia ihmisiä. Suomessa kaikilla lapsilla ja nuorilla on oppivelvollisuus ja näin ollen oikeus osallistua koulutukseen riippumatta esimerkiksi maahanmuuton syystä tai oleskeluluvan puutteesta. Jokaiselle pyritään löytämään oma koulutuspolku myös Kuusamossa.

2.1 Varhaiskasvatus

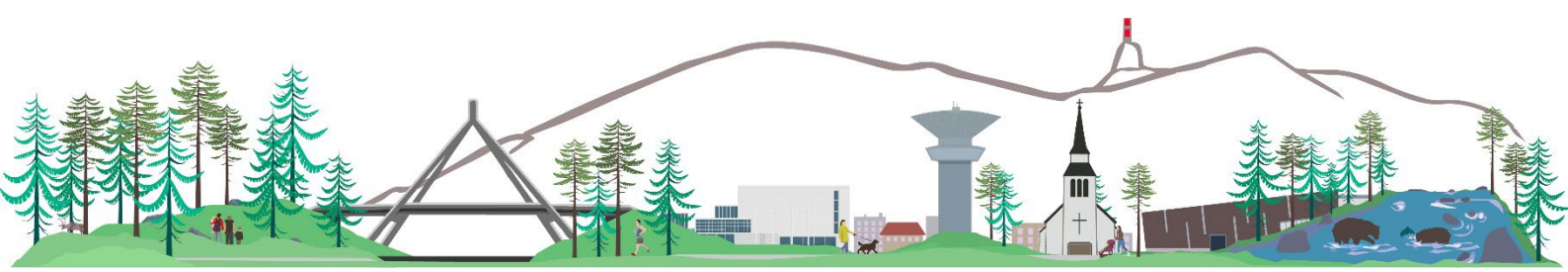
Varhaiskasvatukseen hakeminen ja aloitusvaihe

Kaikilla Kuusamossa asuvilla lapsilla on kieli- ja kulttuuritaustaistaan katsomatta oikeus varhaiskasvatukseen. Kuusamossa eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten varhaiskasvatus järjestetään varhaiskasvatuksen yhteydessä päiväkodissa, ryhmäperhepäiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Maahanmuuttajataustaiset lapset sijoitetaan varhaiskasvatuspalveluihin tasavertaisesti muiden kuntalaisten kanssa, yhtäläisiä periaatteita noudattaen. Lapselle järjestetään varhaiskasvatuspaikka pääsääntöisesti oman alueen varhaiskasvatustyksiköstä.

Varhaiskasvatukseen haetaan ensisijaisesti sähköisen hakemuksen kautta, mutta siihen laaditun paperihakemuksen kautta hakeminen on myös mahdollista. Varhaiskasvatuspaikkaa tulee hakea mielellään 4 kuukautta ennen varhaiskasvatustarpeen alkua.

Lisätietoja hakemisesta saa varhaiskasvatuksen kotisivuilta ja varhaiskasvatustoimistosta.

Lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa henkilökunta valmistautuu perheen ja lapsen kohtaamiseen tutustumalla esim. perheen kulttuuritaustaan jo ennakolta. Tutustumiskäynneillä vanhemmille kerrotaan mm. varhaiskasvatuksen tavoista ja luodaan pohjaa yhteistyölle. Keskusteluissa käytetään tarvittaessa tulkkipalveluita. Varhaiskasvatuksessa on käytössä monikulttuurisen lapsen varhaiskasvatuksen aloitukseen lomake, joka samalla toimii myös pohjana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalle. Päivittäisessä kuulumisten vaihdossa hyödynnetään esim. kuvia, jos yhteistä kieltä ei ole.

Oikea-aikainen ja riittävä tuki

Jokaiselle lapselle tehdään varhaiskasvatuksessa lapsikohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset aloittavat pääsääntöisesti varhaiskasvatuksen yleisen tuen piirissä. Suomi toisena kielenä opetus kuuluu lapsen yleiseen tukeen. S2-opetus sisällytetään päivittäiseen toimintaan lapsen tarpeiden mukaisesti paikallisen suunnitelman mukaisesti.

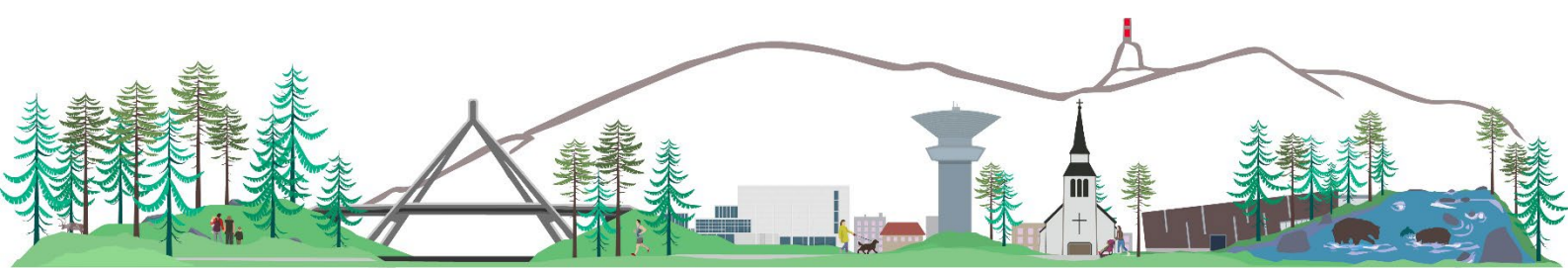
Maahanmuuttajataustaisen lapsen kielen kehitystä tuetaan kaikissa arjen vuorovaikutustilanteissa, joissa varhaiskasvatuksen henkilökunta ja toiset lapset toimivat kielen oppimisen mallina. Lapsi kohdataan yksilöllisten tarpeidensa, persoonallisuutensa ja perhekulttuurinsa mukaisesti. Suomen kielen oppimisen pohjana on lapsen äidinkielen säilyminen ja kehittyminen.

Varhaiskasvatuksessa huoltajat tekevät kasvattajien kanssa yhteistyötä, jolla tuetaan lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Tuen tarpeiden ilmetessä tukea järjestetään lapsen tarpeiden mukaisesti paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman kasvun, kehityksen ja oppimisen kolmiportaisen tuen mallin mukaisesti. Tuen tarvetta arvioidaan moniammatillisesti ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan, varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja perheen ollessa siinä keskeisiä toimijoita.

Kuusamon kaupungin varhaiskasvatuksen tulosalueella on nimetty varhaiskasvatuksen ohjaaja, joka tukee eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten ja perheiden kotoutumista sekä tukee, ohjaa ja konsultoi varhaiskasvatuksen yksiköiden henkilöstöä lasten kotoutumisen onnistumiseksi eri yksiköissä.

Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin

Opetushallituksen mukaan erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppivassa yhteisössä kotikansainvälisyys on tärkeä voimavara. Yhteisö arvostaa ja hyödyntää maan kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Se tuo esiin myös vähemmistöjen merkityksen Suomessa. Yhteisö kehittää yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta sekä vastuullista toimintaa. Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on perusoikeus. Kulttuuritraditioihin tutustutaan, erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan uusia tapoja toimia yhdessä. Kommunikointi on eri ryhmien edustajien välillä aidosti yhdenvertaista.

Kuusamon kaupungin varhaiskasvatus on mukana Opetushallituksen Kehittämisverkosto Reimarin toiminnassa. Reimari toimii varhaiskasvatuksessa henkilöstön ja asiantuntijoiden tukena, jossa muun muassa pohditaan kansallisia toimintatapoja ja jaetaan osaamista. Näin Kuusamon kaupungin varhaiskasvatuksessa tehdään jatkuvaa arviointia ja kehittämistä eri kieli ja kulttuuritaustaisten lasten kotouttamisen osalta.

Reimarin tavoitteena on

- vahvistaa kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden huomioimista varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa
- tukea maahanmuuttajataustaisten lasten toisen kielen oppimiseen liittyvää kielitietoista kasvatusta ja opetusta
- lisätä valtakunnallisesti ja paikallisesti yhteistyötä, verkostoitumista ja tiedonkulkua.

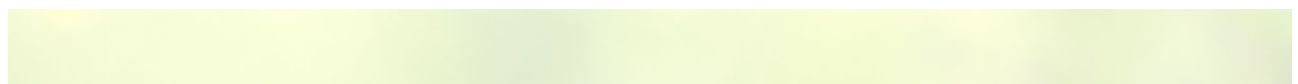

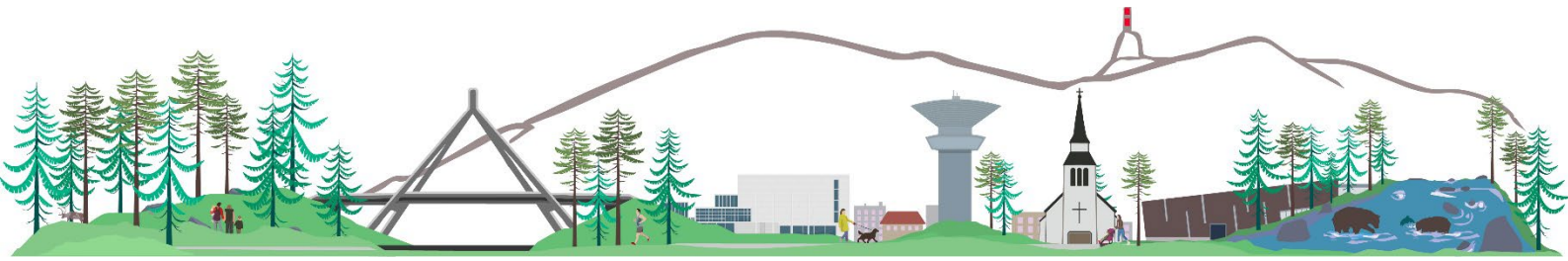
Varhaiskasvatuksessa henkilöstö toimi mallina moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista. Varhaiskasvatuksessa saadut kokemukset, tiedot ja taidot kulttuuriperinnöstä vahvistavat lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. Esimerkiksi leikit, ruokailuhetket ja juhlat tarjoavat tilaisuuksia jakaa kokemuksia erilaisista perinteistä ja tavoista.

Varhaiskasvatuksessa henkilöstö on lapsille myös kielellinen malli, joten varhaiskasvatuksen tulee olla kielitietoista. Varhaiskasvatussuunnitelmassa kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa ymmärretään, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä. Kielellä on iso merkitys myös lasten identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Lapsia rohkaistaan käyttämään kieltä monipuolisesti ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.

Lasten kielen kehityksen keskeisiä osa-alueita avataan varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Niitä ovat varhaiskasvatuksessa:

- kielitietoisuus
- kielellinen muisti ja sanavaranto
- kielen käyttötaidot
- kielen ymmärtämisen taidot
- puheen tuottamisen taidot
- vuorovaikutustaidot

Lapsen mahdollisuus oman kulttuuri-identiteetin vahvistamiseen toisten lasten kanssa on oleellinen osa monikulttuurista varhaiskasvatusta. Kasvattajayhteisö vastaa siitä, että lapsi tulee kuulluksi ja nähdyksi tasavertaisesti lapsiryhmässä eri kieli- ja kulttuuritaustat huomioiden. Lapsen oman kulttuuri-identiteetin ja äidinkielen vahvistamista korostetaan vanhempien kanssa käytävissä yhteistyökeskusteluissa.

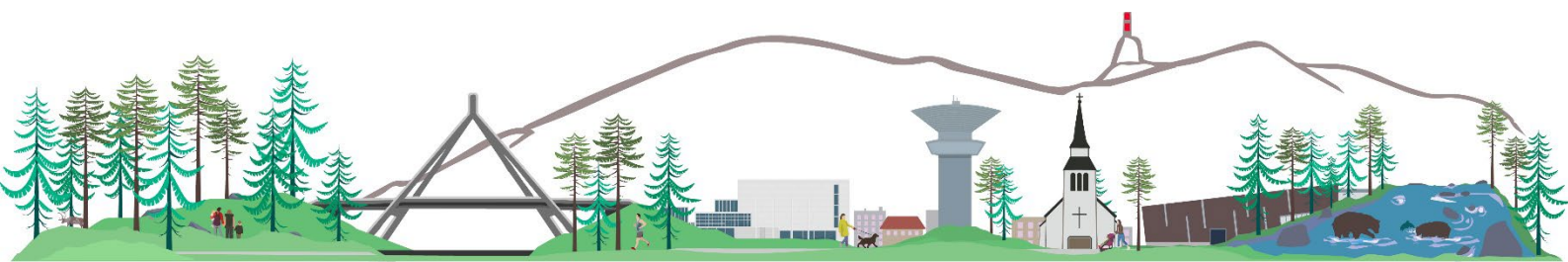
Varhaiskasvatuksen työvälineinä ovat mm.

- Kili-kerho
- Kuttu-menetelmä
- Kielipeda – Kielitietoisien pedagogiikan materiaali
- Pienten kielireppu tasolta toisella suomi toisen kielenä oppimisen seuranta materiaali

Opinpolun nivelvaiheet ja moniammatillinen yhteistyö

Erityisesti kiintiöpakolaisten kotouttamisessa moniammatillinen verkostoyhteistyö on tärkeää. Varhaiskasvatuksessa nimetyt vastuuhenkilöt osallistuvat viranomaisten verkostoon, kun tieto tulevista kiintiöpakolaisista on olemassa. Moniammatillista yhteistyötä tehdään mm. lastenneuvolan ja sosiaalityön kanssa. Mikäli Kuusamoon muuttaa useita perheitä, esim. kiintiöpakolaisia tai vastaavanlaisia ryhmiä, tilanteet käsitellään tilannekohtaisesti. Lasten iän, taustatiedon ja määrän

mukaan sekä asiantuntijoiden arvion että varhaiskasvatuspalvelujen tilanne vaikuttavat lasten sijoitukseen varhaiskasvatuksessa. Lapset voidaan sijoittaa vapaina oleviin varhaiskasvatuspaikkoihin tai tarvittaessa järjestetään oma ryhmä, joka integroituu toisten ryhmien toimintaan kauden aikana.

Toimintavuoden aikana lapsen kotoutumista sekä kasvun, kehityksen ja oppimisen etenemistä seurataan ja arvioidaan. Näiden perusteella tukea ohjataan lapsen tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen nivelvaiheessa arvioidaan lapsikohtaisesti, mikä on lapselle paras ratkaisu, millaisen tuen avulla hän voi siirtyä esiopetukseen.

Esiopetukseen ilmoittautuminen ja aloittamisvaihe

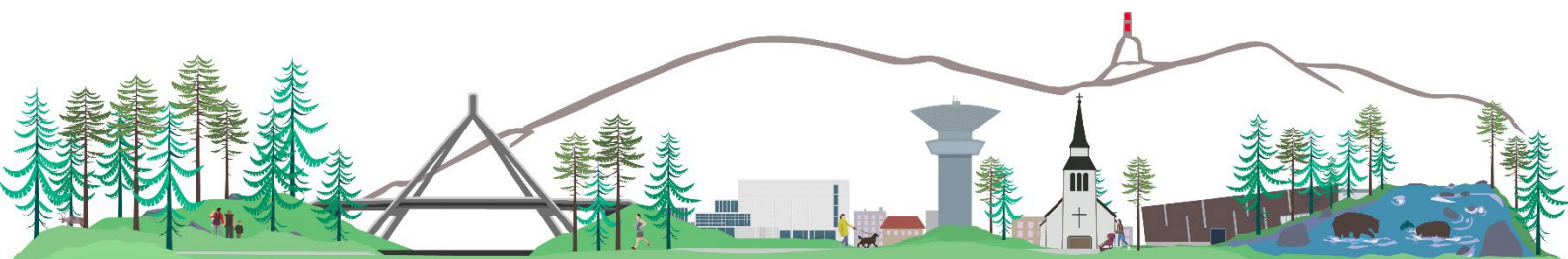
Perusopetuslain mukaan lapsen on osallistuttava vuoden kestävässä esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna. Vastuu lapsen esiopetukseen osallistumisesta on huoltajalla.

Esiopetukseen ilmoittaudutaan ensisijaisesti sähköisen ilmoittautumisen kautta, mutta myös sitä varten luotua lomaketta voi käyttää. Esiopetukseen ilmoittautuminen on vuosittain tammi-helmikuussa: lapset ilmoitetaan oman oppilasalueen mukaiseen esiopetusyksikköön.

Lisätietoja hakemisesta saa varhaiskasvatuksen kotisivuilta ja varhaiskasvatustoimistosta.

Erityisesti kiintiöpakolaisten kotouttamisessa moniammatillinen verkostoyhteistyö on tärkeää. Varhaiskasvatuksessa nimetyt vastuuhenkilöt osallistuvat viranomaisten verkostoon, kun tieto tulevista kiintiöpakolaisista on olemassa. Moniammatillista yhteistyötä tehdään mm. lastenneuvolan ja sosiaalityön kanssa. Mikäli Kuusamoon muuttaa useita perheitä esim. kiintiöpakolaisia tai vastaavanlaisina ryhminä tilanteet käsitellään tilannekohtaisesti. Lasten iän, taustatiedon ja määrän mukaan sekä asiantuntijoiden arvion että esiopetusryhmien tilanne vaikuttavat lasten sijoitukseen esiopetuksessa.

Valmistava opetus järjestetään pääsääntöisesti inklusiivisesti lapsen omassa esiopetusryhmässä. Mahdollista valmistava opetus on myös esi- ja perusopetuksen yhteisessä valmistavan opetuksen ryhmässä, jos se lapsen kannalta on sopiva vaihtoehto (ks. luku Valmistava opetus).

Lasten tilanteisiin perehdytään yksilöllisesti ennakkoon tai viimeistään esiopetuksen alkuvaiheessa. Tarvittaessa huoltajien kanssa pidetään aloituskeskustelu (Monikulttuurisen lapsen esiopetuksen aloituskeskustelu). Lapselle laaditaan esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS) ja sovitaan, miten tuetaan lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin säilymistä sekä Suomen kielen ja kulttuurin oppimista.

Oikea-aikainen ja riittävä tuki

Lapsen Suomen kielen kehitystä tuetaan arjen vuorovaikutustilanteissa, joissa esiopetuksen henkilöstö ja toiset lapset toimivat oppimisen mallina. Suomi toisena kielenä -opetusta toteutetaan paikallisen mallin mukaisesti (S2-opetus varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa). Esiopetuksen opettaja vastaa S2-opetuksen suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista. Kaikki lapsiryhmän kasvattajat osallistuvat opetuksen toteuttamiseen ja S2-opetuksen näkökulma huomioidaan eri toiminnoissa. Lapsille järjestetään päivittäin erilaisia kielenkäyttötilanteita sekä vahvistetaan ryhmäytymistä ja osallistumista. S2-opetuksen tavoitteena on lapsen kielenkäytön edistäminen ja vahvistaminen: erityisesti lapsen puhumisen ja ymmärtämisen taitojen kehittäminen.

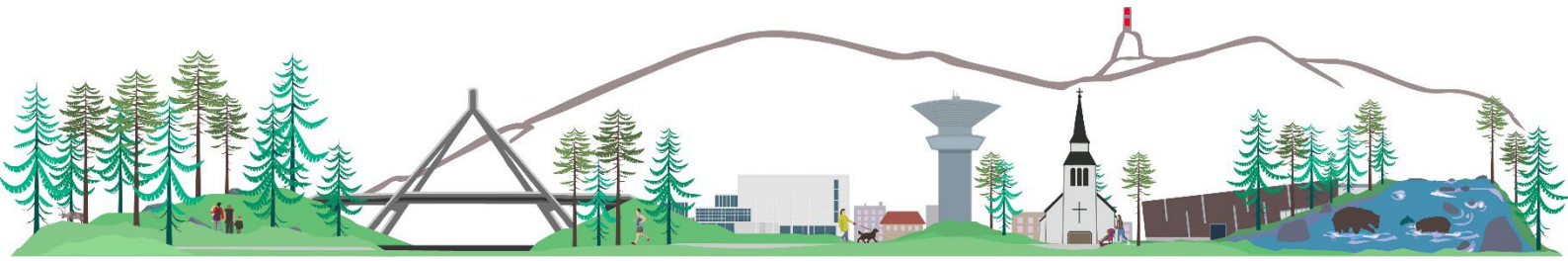
Esiopetuksen toimintoja tarkastellaan kielen oppimisen näkökulmasta: mitä lapsi voi oppia kielen ja vuorovaikutuksen näkökulmasta.

Lapsen tarpeisiin nähden sopivaa kielen opetusta toteutetaan säännöllisesti:

- yksilötyöskentelynä
- pienryhmätoimintana esim. Kili-kerho
- koko ryhmän työskentelynä (esim. aamupiirit, opetustuokiot) ja
- arjessa toistuvien tilanteiden kautta (mm. esiopetukseen tulo- ja lähtötilanteet, ruokailu, pukeminen, ulkoilu, lepo, siirtymätilanteet).

Kielen kehitystä arvioidaan säännöllisesti tarpeen mukaan (LEOPS sekä tarvittaessa: Kielipeda, pedagoginen arvio, tehostetun tuen oppimissuunnitelma). Huoltajien kanssa tehdään aktiivista yhteistyötä ja heitä tiedotetaan riittävästi esiopetuksen toimintaperiaatteista ja tavoista. Tarvittaessa käytetään tulkki- ja käännöspalveluita.

Kuusamon kaupungin varhaiskasvatuksen tulosalueella on nimetty varhaiskasvatuksen ohjaaja, joka tukee eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten ja perheiden kotoutumista sekä tukee, ohjaa ja konsultoi varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yksiköiden henkilöstöä lasten kotoutumisen onnistumiseksi eri yksiköissä.

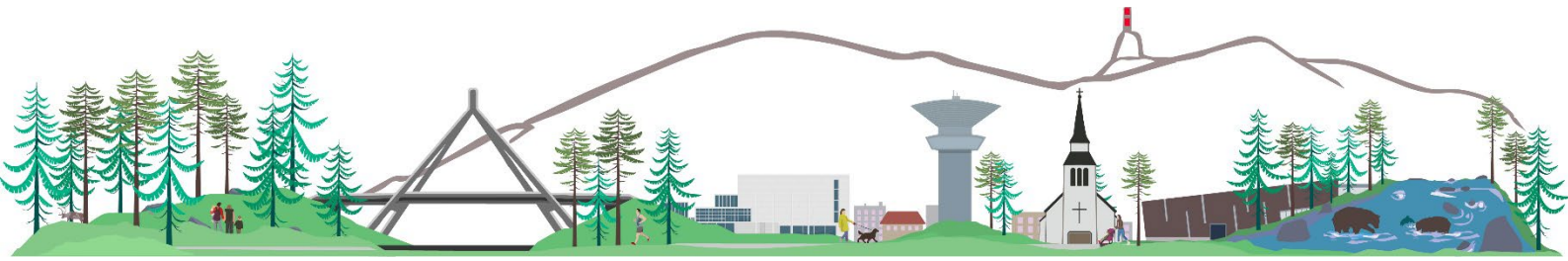
Opinpolun nivelvaiheet ja moniammatillinen yhteistyö

Esi- ja perusopetuksen nivelvaiheessa moniammatillinen yhteistyö korostuu. Toimintavuoden aikana lapsen kotoutumista sekä kasvun, kehityksen ja oppimisen etenemistä seurataan ja arvioidaan. Näiden perusteella tukea ohjataan lapsen tarpeen mukaan. Lapsen sanavaraston niukkuus ei ole yksistään riittävä peruste esiopetuksen kertaamiselle. Koulunkäynnin poikkeavaan aloittamisen päätökseen tarvitaan psykologinen ja tarvittaessa myös lääketieteellinen selvitys.

Esiopetuksen ja perusopetuksen nivelvaiheessa arvioidaan lapsikohtaisesti, mikä on lapselle paras ratkaisu, millaisen tuen avulla hän voi siirtyä perusopetukseen.

2.2 Esi- ja peruskoulu

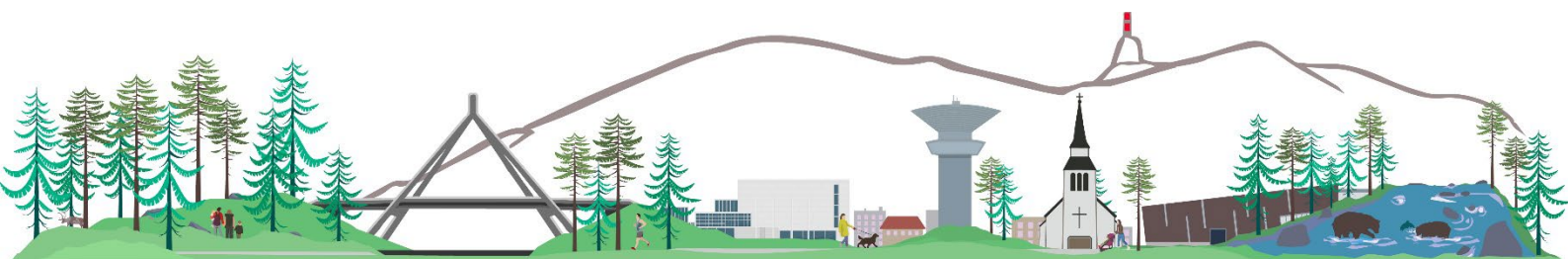
Perusopetuksessa maahanmuuttajaoppilas ilmoitetaan yleensä lähikoulun oppilaaksi. Esikoulupaikka voi olla muuallakin. Jos oppilas on opiskellut suomen kieltä vuosia, niin hänet sijoitetaan pääsääntöisesti yleisopetuksen luokalle. Hän opiskelee suomi toisena kielenä-oppiainetta äidinkielen sijaan. Jos oppilaalla ei ole suomen kielen taitoa tai se on vähäinen, niin hänet sijoitetaan valmistavalle luokalle.

2.3 Valmistava opetus

Kuusamon kaupungissa järjestetään maahanmuuttajataustaisille oppilaille valmistavaa opetusta erillisessä opetusryhmässä Nilon ja/tai Torangin koululla, mikäli maahanmuuttajan kielitaito ei ole riittävä perusopetuksen ryhmissä opiskelemiseen. Sen tavoitteena on antaa oppilaalle valmiudet siirtyä perusopetukseen ja samalla edistää oppilaan kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Koska tällaisessa ryhmässä oppijat ovat iältään, äidinkieleltään ja oppimistaustoiltaan erilaisia, opetus vaatii ikä- ja kehitysvaiheitten mukaista eriyttämistä ja pienryhmäopetusta.

Valmistavan opetuksen painopiste on suomi toisena kielenä- aineen opiskelussa. Oppilaita ohjataan myös muiden aineiden opiskelussa mahdollisuuksien mukaan. Oppilaiden oman äidinkielen opiskelua pyritään myös tukemaan jo valmistavan opetuksen aikana. Näin vahvistetaan oppilaan monikulttuurista identiteettiä. Valmistavan opetuksen aikana oppilas integroidaan perusopetuksen suomenkielisiin ryhmiin vähitellen, taito- ja taideaineissa (käsityö, kuvataide, musiikki, liikunta ja kotitalous). Integroinnilla pyritään edistämään oppilaan kielitaidon kehittämistä, sosiaalisten suhteiden solmimista ja oppiaineen sisällön omaksumista. Valmistavan luokan opettaja yhdessä muiden asiantuntijoiden kanssa laatii oppilaalle oman oppimissuunnitelman.

Toisen asteen koulutus

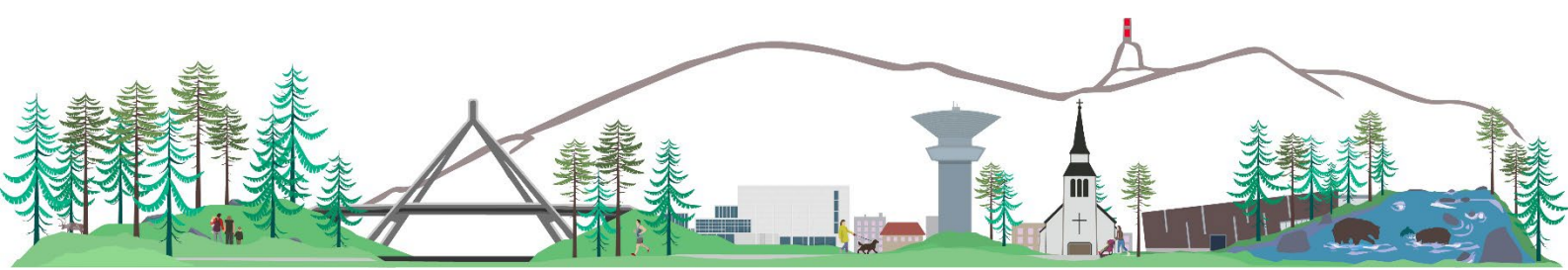
Kuusamon **lukiossa** opiskellaan nuorille tarkoitettuja lukio-opintoja. Opinnnot ovat päivälukio-opintoja eli opiskelu tapahtuu päiväsaikaan. Lukiokoulutus tuottaa opiskelijalle laaja-alaisen yleissivistyksen ja antaa valmiudet aloittaa opiskelu yliopistossa, ammattikorkeakoulussa ja lukion oppimäärään perustuvassa ammatillisessa koulutuksessa. Lukio-opintojen päätteeksi suoritetaan valtakunnallinen ylioppilastutkinto. Lukio-opetus on kurssimuotoista ja opetusta ei ole sidottu vuosiluokkiin.

Lukioon voivat hakea perusopetuksen oppimäärän tai vastaavan aiemman oppimäärän suorittaneet. Opiskelijaksi voidaan ottaa myös henkilö, jolla on muuten riittävät edellytykset suoriutua opinnoista. Nuorille tarkoitettuun lukiokoulutukseen haetaan sähköisen yhteishakujärjestelmän (opintopolku.fi) kautta, ja lukiot valitsevat opiskelijansa aikaisemman opintomenestyksen perusteella. Kuusamon lukioon lukuaineiden keskiarvoraja on 7,0.

- Lukionopiskelijaksi ottamisen edellytyksenä on perusopetuksen oppimäärä
- opinnot tähtäävät ensisijaisesti jatko-opintoihin korkea-asteella
- opinnoissa edetään yksilöllisesti
- lukion oppimäärä on laajuudeltaan kolmevuotinen
- opintoihin kuuluu pakollisia ja valinnaisia opintoja, yhteensä 150 opintopistettä
- lukuvuosi on jaettu jaksoihin – Kuusamon lukiossa viiteen jaksoon, joiden kesto on n. seitsemän viikkoa.
- erillistä kielikoetta ei lukion opiskelijavalinnassa järjestetä
- lukio-opintojen aikana vieraskielisille tarjotaan suomi toisena kielenä -opintoja

Kuusamon lukio kuuluu eLukioon (elukio.fi; ns. etälukioverkosto). eLukio on 22 itsenäisen lukion verkosto, joka tarjoaa yhteistyönä lukio-opintoja. eLukion "kouluna" toimii internetissä Moodle- oppimisympäristö ja lähiopetukseen hyödynnetään Adobe Connect - verkkokokousjärjestelmää. eLukiossa opiskellaan aikuislukion opetussuunnitelman mukaisia lukio-opintoja.

Ammattikoulutusta Kuusamossa järjestävät Kainuun ammattiopiston Kuusamon toimipaikka sekä Koillis-Suomen aikuiskoulutus.

KAO Kuusamo on monialainen ammatillinen oppilaitos, jossa voi suorittaa ammatillisia tutkintoja päivä-, monimuoto- tai oppisopimuskoulutuksena. Myös verkko-opintomahdollisuudet laajenevat koko ajan. Laadimme jokaiselle opiskelijalle henkilökohtaisen suunnitelman tarvittavan osaamisen hankkimiseen ja opintotavoitteen saavuttamiseksi. Oppilaitoksemme vieressä sijaitsevassa Kuusamon lukiossa on mahdollisuus suorittaa myös lukio-opintoja ammatillisten opintojen rinnalla. Ammatilliseen perustutkintokoulutukseen hakeudutaan yhteishaun tai jatkuvan haun kautta. Opiskelijaksi voidaan ottaa hakija, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän, tai jolla muutoin katsotaan olevan riittävät edellytykset tavoitteena olevan osaamisen hankkimiseen tai tutkinnon suorittamiseen.

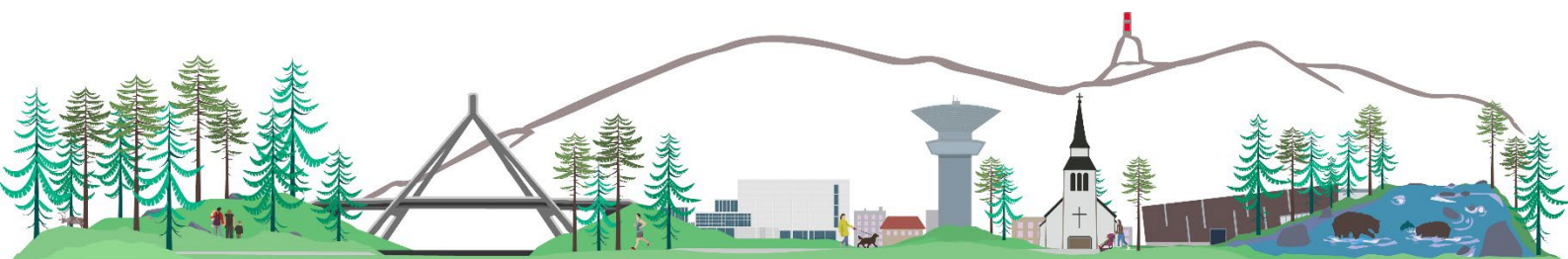
KAO Kuusamon monipuolisesta koulutustarjonnasta löytyy vaihtoehtoja niin nuorille kuin aikuisillekin. Tarjoamme ammatillisia tutkintoja seuraavilla aloilla:

- autoala
- sähkö- ja automaatioala
- rakennusala
- liiketoiminnan ala
- ravintola- ja catering-ala
- matkailuala
- sosiaali- ja terveysala
- logistiikan ala
- hius- ja kauneushoitoala

Muidenkin alojen koulutusta on mahdollista suorittaa oppisopimuksella. Mukavan ja rennon ilmapiirin oppilaitokssammme opiskelee noin 400 nuorta ja aikuista pääasiassa Koillismaalta. Kauempaa tuleville opiskelijoillemme tarjoamme maksuttoman asumismahdollisuuden koulun viereisessä asuntolassamme.

KSAK Oy, Koillis-Suomen Aikuiskoulutus järjestää toisen asteen ammatillista koulutusta, johon kuuluu myös oppisopimus ja työvoimakoulutus. Koulutuksia järjestetään alueen sekä asiakkaiden tarpeiden mukaisesti sekä koko- että osatutkintoina mm. seuraavissa tutkinnoissa:

- Luontoalan ammattitutkinto
- Puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan perustutkinto ja ammattitutkinto
- Ruokapalvelujen ammattitutkinto
- Liiketoiminnan ammattitutkinto

- Yrittäjän ammattitutkinto
- Lähiesimiestyön ammattitutkinto
- Logistiikan perustutkinto
- Kalatalouden ammattitutkinto

Koulutukseen hakeudutaan jatkuvan haun kautta ja tarkemmat hakuajat löytyvät organisaation nettisivuilta ksak.fi. Jokaisella opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma, johon kirjataan suoritettava tutkinto, osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen, osaamisen hankkiminen, ohjaus- ja tukitoimet sekä näyttöön liittyvät tiedot.

Tutkintotavoitteisen koulutuksen lisäksi järjestämme lyhytkoulutusta eri aloille mm. rakennus, puhtaus- ja kiinteistöala. Erilaiset ura- ja työnhakuvalmennukset ovat kiinteä osa toimintaamme. Niiden avulla asiakkaat saavat valmiuksia työelämään siirtymiseen. Henkilökohtaisena palveluna toteutetaan Koillismaan seutukunnan alueella työhönvalmennusta.

Organisaatiossa on monipuolista hanketoimintaa, josta esimerkkinä TAIDA! – Luovat menetelmät maahanmuuttajien ja nuorten elämänpolulla 1.2.2020-31.1.2022. Tavoitteena on vahvistaa syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien alle 30-vuotiaiden nuorten ja maahanmuuttajien osallisuutta sekä työ- ja toimintakykyä. <https://taidahanke.com/info/>

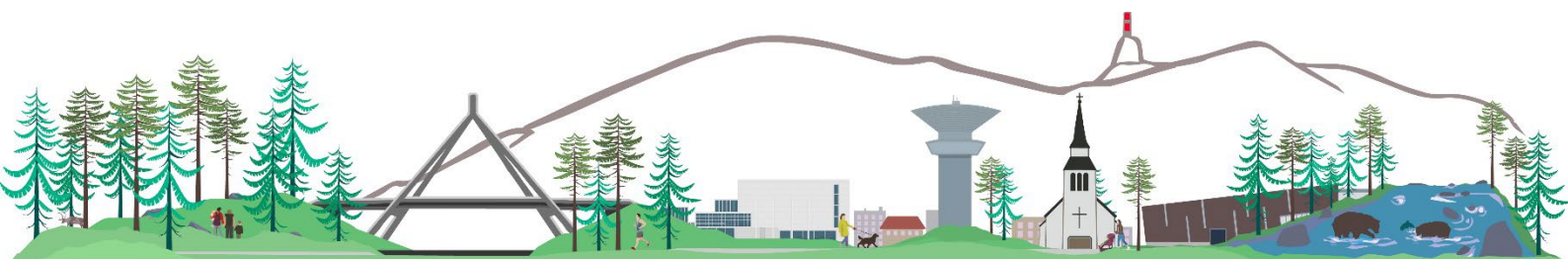
KSAK Oy:n lähipiirissä sopimussuhteisesti toimiva Ksakki ry hallinnoi Nuorten työpajaa, joka toimii oppilaitoksen kanssa samassa kiinteistössä. Nuorten työpaja auttaa kehittämään ammattitaitoa ja valmistaa kohti opiskelu- tai työpaikkaa. Toiminta pajalla on käytännönläheistä huomioiden jokaisen yksilölliset tavoitteet sekä osaamisen.

2.4 Kotoutumiskoulutus

Kuusamossa kotoutumiskoulutusta järjestetään yhteistyössä TE-toimiston, ELY-keskuksen ja Kuusamon kaupungin kanssa. Tällä hetkellä Kuusamossa kotoutumiskoulutusta järjestää Kuusamo-opisto ja SpringHouse.

TE-toimisto kilpailuttaa koulutuksen järjestäjät. Vuonna 2021 tammikuussa alkoi TE-toimiston järjestämä kielikoulutus, jonka toteuttajana on SpringHouse.

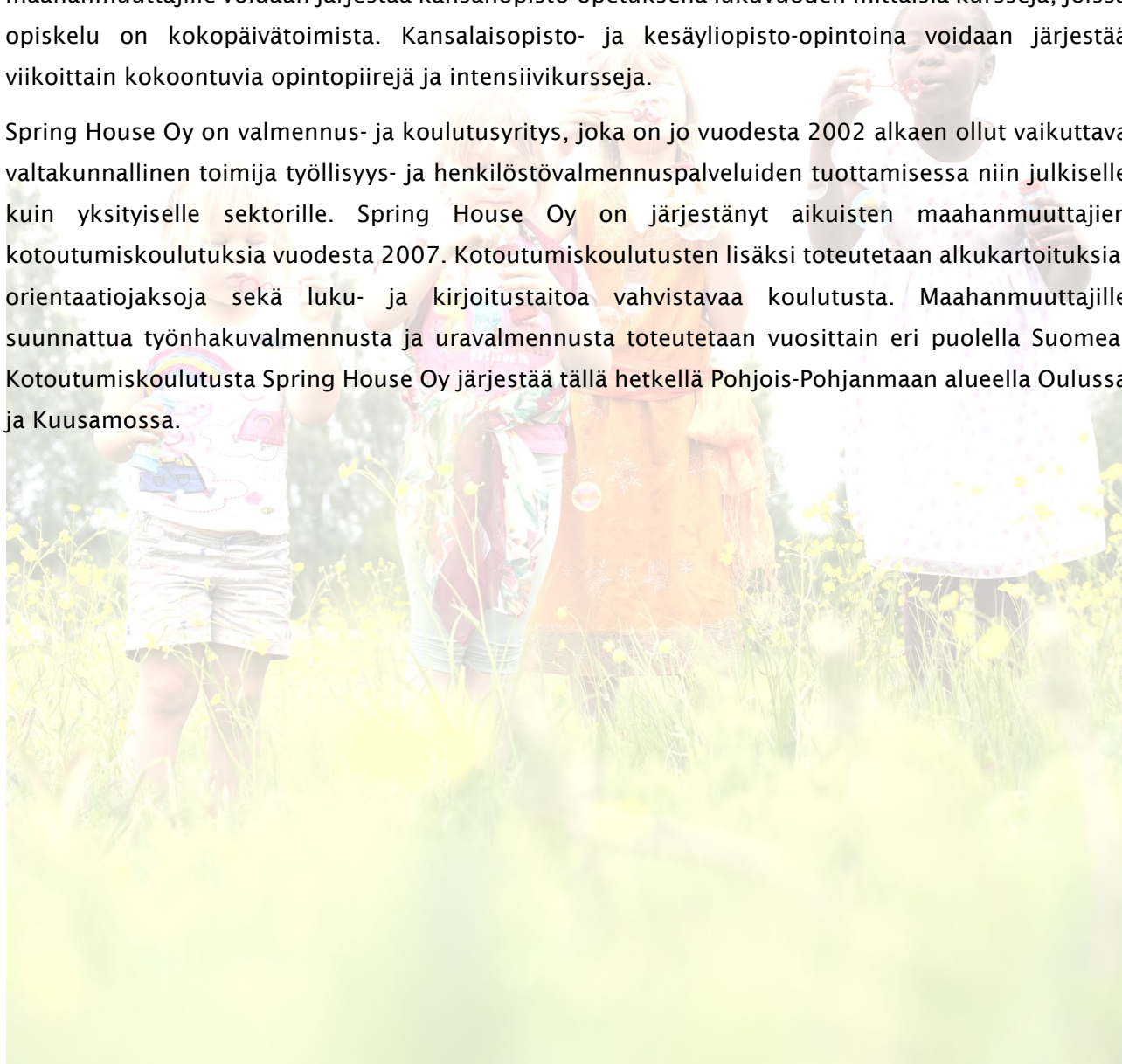
Kuusamo-opisto järjestää kotoutumis- ja kielikoulutusta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on yhdessä vapaan sivistystyön oppilaitosten kanssa luonut uuden maahanmuuttajien ja pakolaisten koulutusmallin, joka hyödyntää vapaan sivistystyön koulutuksen joustavuutta ja monimuotoisuutta ja eri oppilaitosmuotojen ominaispiirteitä. Maahanmuuttajille tarkoitetun koulutuksen keskeisenä

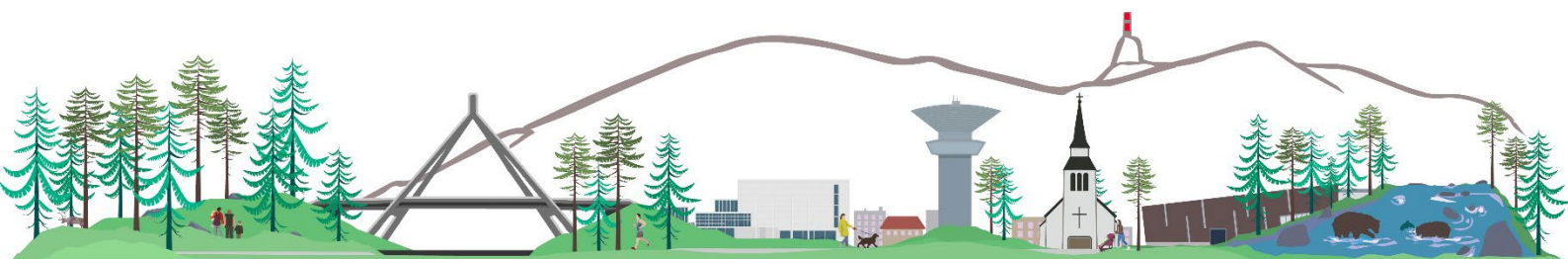

sisältönä ovat luku- ja kirjoitustaidon ja suomen/ruotsin kielen taidon opinnot ja muut kotoutumislain tavoitteiden mukaiset sisällöt. Kuusamossa vapaan sivistystyön koulutuksesta vastaa Kuusamo-opisto.

Kuusamo-opistossa yhteydessä toimii kolme vapaan sivistystyön oppilaitosmuotoa, jotka ovat kansalaisopisto, kesäyliopisto ja kansanopisto. Nämä kaikki voivat järjestää maahanmuuttajien ja pakolaisten suomen kielen ja kotoutumisen koulutusta vapaan sivistystyön opintoina. Aikuisille maahanmuuttajille voidaan järjestää kansanopisto-opetuksena lukuvuoden mittaisia kursseja, joissa opiskelu on kokopäivätoimista. Kansalaisopisto- ja kesäyliopisto-opintoina voidaan järjestää viikoittain kokoontuvia opintopiirejä ja intensiivikursseja.

Spring House Oy on valmennus- ja koulutusyrittäjä, joka on jo vuodesta 2002 alkaen ollut vaikuttava valtakunnallinen toimija työllisyys- ja henkilöstövalmennuspalveluiden tuottamisessa niin julkiselle kuin yksityiselle sektorille. Spring House Oy on järjestänyt aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksia vuodesta 2007. Kotoutumiskoulutusten lisäksi toteutetaan alkukartoituksia, orientaatiojaksoja sekä luku- ja kirjoitustaitoa vahvistavaa koulutusta. Maahanmuuttajille suunnattua työnhakuvalmennusta ja uravalmennusta toteutetaan vuosittain eri puolella Suomea. Kotoutumiskoulutusta Spring House Oy järjestää tällä hetkellä Pohjois-Pohjanmaan alueella Oulussa ja Kuusamossa.

3 Terveys- ja sosiaalipalvelut

3.1 Maahanmuuttajan terveyspalvelut

Maahanmuuttajat eivät ole yksi yhtenäinen ryhmä, vaan terveyserot eri maahanmuuttajaryhmien välillä voivat olla hyvinkin suuria. Pakolaisina tai turvapaikanhakijoina maahan tulleet sekä heidän perheenjäsenensä ovat usein heikoimmassa asemassa.

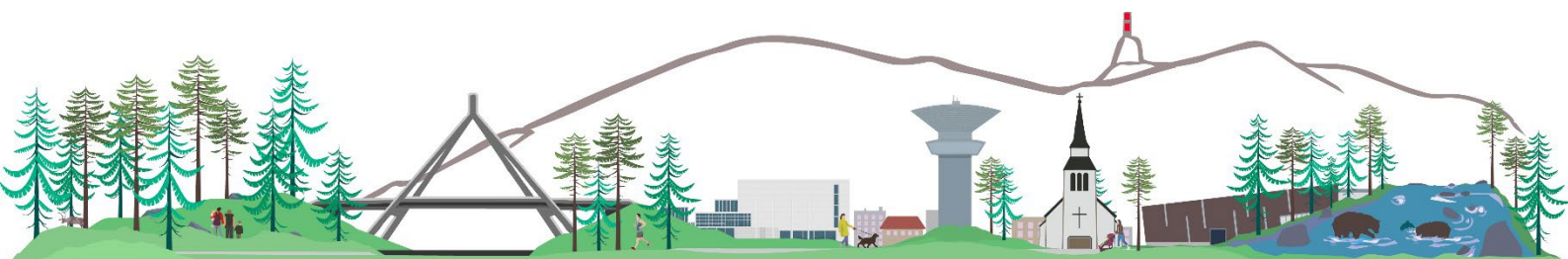
Maahanmuuttajien hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavat monenlaiset tekijät, kuten lähtömaa, maahantuloikä, maahantulon syy, kuinka kauan on ollut maassa, oma kokemus terveydestä sekä kulttuuriset asiat. Kulttuuriset käsitykset voivat vaikuttaa kokemukseen terveydentilasta, mikä on sairautta, miten sairauksia ehkäistään, hoidetaan ja mistä erilaiset oireet johtuvat. (THL)

Yksilön hyvinvointi taustasta riippumatta koostuu tasapainoisesta kokonaisuudesta; niin fyysisestä, psyykkisestä kuin sosiaalisestakin hyvinvoinnista. Asiakas itse määrittelee oman elämänsä asiantuntijana hyvinvointinsa ja työntekijä voi sitä tukea, mutta samalla kuitenkin ohjata lisää hyvinvointia tukevia asioita ja lisätukea asiakkaalle.

Maahanmuuttajan oikeus terveyspalveluihin riippuu hänen oleskelulupansa tyypistä. Mikäli henkilöllä on Suomessa vakituinen asuinkunta, on hänellä oikeus terveyspalveluihin kansalaisuudesta riippumatta. Mikäli henkilöllä on oleskelulupa Suomessa tai Kelan myöntämä sairausvakuutuskortti, hänellä on oikeus samoihin julkisen terveydenhuollon palveluihin, lääkekorvauksiin ja samoihin asiakasmaksuihin muiden suomalaisten kanssa. Mikäli EU-maan, ETA-maan tai Sveitsin kansalainen asuu tilapäisesti Suomessa, hänelle voidaan myöntää eurooppalainen sairaanhoitokortti. Tällöin hänellä on oikeus välttämättömään julkiseen terveydenhuoltoon, lääkekorvauksiin ja samoihin asiakasmaksuihin kuin suomalaisilla. Kiireellinen sairaanhoito on taattava henkilön asuinpaikasta riippumatta.

Kun henkilöllä on oleskelulupa, hänellä on oikeus käyttää kuntalaisten asiakasmaksulla kaikkia julkisia terveydenhuollon palveluja samalla tavalla kuin kaikilla muilla Suomessa asuvilla. Kun pakolainen saa oleskeluluvan, hänet vakuutetaan Kelan päätöksellä Suomessa ja hän saa käyttöönsä Kela-kortin. Pakolaisilla on oikeus saada sairaanhoitokorvauksia Kelasta.

Terveyspalvelut kuuluvat kiintiöpakolaisille ja oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille, jotka ovat saaneet kuntapaikan Kuusamosta. Kaupungin sosiaalityö ilmoittaa terveydenhoitajalle kuntapaikan saaneista henkilöistä. Myös muut maahanmuuttajakuntalaiset, ilman pakolaisstatusta,

ovat oikeutettuja alkuvaiheen maahanmuuttajan terveystarkastukseen. Maahanmuuttajien terveyspalveluihin sisältyvät terveydenhoitajan tekemä alkuvaiheen maahanmuuttajan terveystarkastus ja terveydenhoitajan vastaanotto. Tarvittaessa varataan aika lääkärin vastaanotolle ja akuutteihin terveysongelmiin annetaan hoitoa. Kiireelliset tapaukset hoidetaan Kuusamon terveyskeskuksen päivystyksessä.

Maahanmuuttajien terveydenhuollossa painotetaan myös ohjausta. Terveelliset elintavat, arjen hallinta ja sosiaalisten verkostojen tärkeys ovat useimmiten esiin nousevia teemoja, joihin ohjausta kaivataan. Lisäksi kotouttava työote on sitä, että kädestä pitäen opetellaan esimerkiksi ajanvarauksiin liittyviä asioita, painotetaan luottamusta ja salassapitovelvollisuutta, mikä ei aina ole maahanmuuttaja asiakkaalle itsestään selvyyttä. Terveyspalveluiden toiminta on maahanmuuttajille usein uudenlainen kokemus verrattuna lähtömaan terveydenhuoltoon ja sen tapaan toimia.

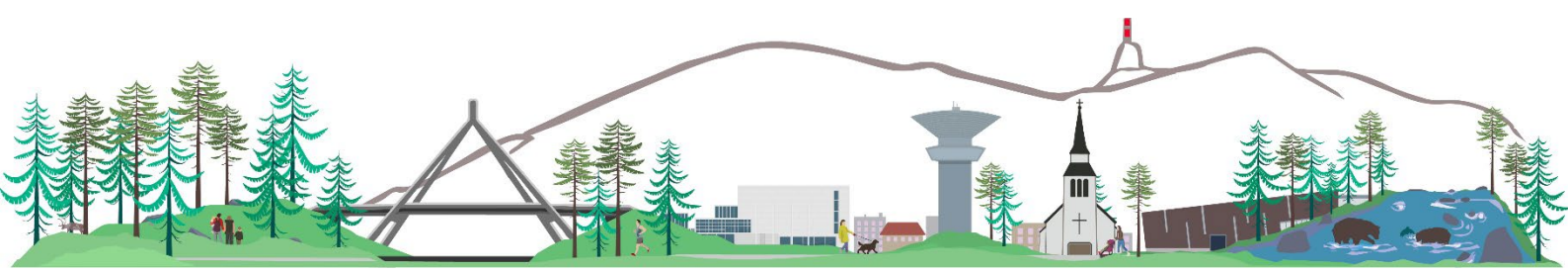
Terveystarkastuksen yhteydessä varataan aika suuhygienistille tai hammaslääkärille, jonka kautta asiakas pääsee kunnallisen hammashoidon piiriin. Tarvittaessa voidaan varata aika mm. fysioterapeutille, ravitsemusterapeutille tai psykiatriselle sairaanhoitajalle.

Maahanmuuttajan terveystarkastuksessa annetaan perustietoa ja ohjausta kaupungin terveyspalveluista. Asiakkaalla on oikeus asioida terveydenhuollossa omalla äidinkielellään ja tulkkaus järjestetään ennalta sovittuihin vastaanottotilanteisiin. Asiakkaan tarpeen mukaan voidaan varata aika jatkokäynnille tai sopia kotikäynti koko perheen hyvinvoinnin tueksi. Vastaanottokäynneillä ja kotikäynneillä tulee huomioida se, että tulkkauksen käyttöön tulee varautua pidemmällä vastaanottoajalla.

Pakolaisstatuksella tulleet maahanmuuttajat ovat usein tulleet kriisialueilta, sodan keskeltä ja heidän ihmisoikeuksiaan on loukattu. Psykkisten oireiden arviointi ja oikea-aikainen hoitoonohjaus tapahtuu yhteistyössä psykiatrisen sairaanhoitajan ja psykiatrin kanssa. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisista koostuva moniammatillinen verkosto on vahvasti mukana maahanmuuttajien palveluiden järjestelyissä.

3.2 Sosiaalipalvelut

Sosiaalipalvelut järjestetään henkilön ja hänen perheensä palvelutarpeen perusteella. Maahanmuuttajien sosiaalipalvelut on organisoitu Kuusamossa siten, että kiintiöpakolaisten vastaanotosta ja kaikkien maahanmuuttajien kotoutumisajasta vastaa siihen nimetty sosiaaliohjaaja.

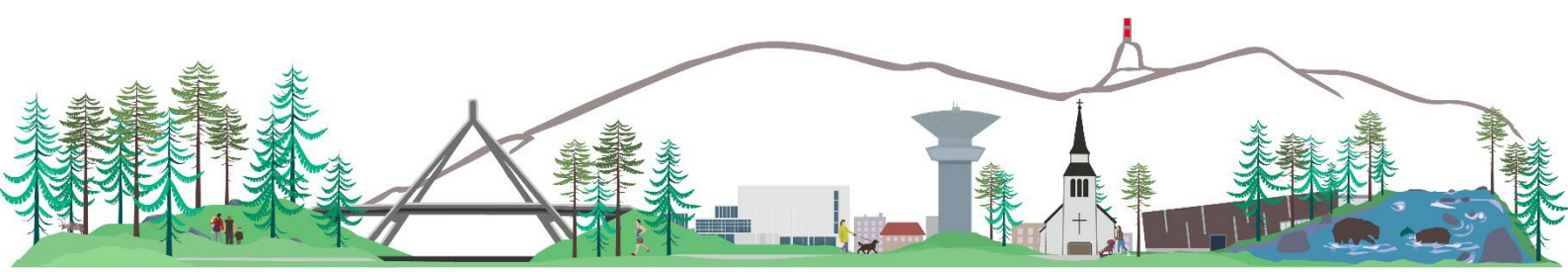
Sosiaaliohjaaja tekee yhteistyötä sosiaalityöntekijän kanssa. Kotoutumisajan jälkeen maahanmuuttajien asioita hoitaa sosiaaliohjaajista se, kenen on mahdollista kulloinkin ottaa asiakas vastaan. Tavoitteena on, että maahanmuuttajat kykenevät asioimaan sosiaalipalveluissa kotoutumisajan jälkeen kuten kantaväestö.

Maahanmuuttajat ovat oikeutettuja sosiaalipalveluihin samoilla perusteilla kuin muutkin kuntalaiset. Poikkeuksena ovat turvapaikanhakijat, joiden prosessi on kesken. Heidän sosiaalipalvelunsa kuuluvat sen vastaanottokeskuksen sosiaalipalveluiden hoidettavaksi, missä he ovat kirjoilla. Ainoastaan kiireelliset asiat, kuten lastensuojelu kuuluu kuntien sosiaalipalveluiden hoidettavaksi. Tarkemmin sosiaalipalveluista kerrotaan Sosiaalihuoltolain soveltamisoppaassa (STM Julkaisuja 2017:5).

4 Työ

Suomeen voidaan muuttaa myös työn vuoksi tai elinkeinoharjoittajan oleskeluluvalla. Myös muunlaisilla oleskeluluvilla maahan saapuneiden henkilöiden työllisyysaste kohoaa maassa vietetyn ajan myötä. Työpaikkojen puute ja mahdollisesti työllistymistä rajoittava perhetilanne ovat kaikille kuntalaisille yhteisiä haasteita. Ennakkoluulot ja tiukat kielivaatimukset ovat asioita, jotka koskettavat erityisesti maahanmuuttajia. Työllistymiseen vaikuttavia asioita ovat esimerkiksi kielitaito, koulutus, sukupuoli, maahanmuuton syy, työkokemus, yksilön henkilökohtaiset ominaisuudet ja mahdolliset ennakkoluulot. Jokaisella on kuitenkin osaamista, joka oikein käytettynä ja kohdistettuna hyödyttäisi niin henkilöä itseään kuin myös lisäisi Kuusamon elinvoimaisuutta. Osaamisen tunnistamista tulisi lisätä. Osaamisen tunnistamisen paikkoja ovat mitä moninaisemmat toimintaympäristöt.

Hyvää kotoutumista voidaan pitää avainasemassa siinä, millaiseksi maahanmuuton seuraukset muotoutuvat. Pelkästään yksilölliset tekijät, kuten maahanmuuttajan koulutus tai kielitaito, ei selitä yksin kotoutumista tai työllistymistä. Näihin asioihin vaikuttavat myös yhteiskunnassa vallitsevat asenteet ja rakenteet. Tämän vuoksi kotoutumisen tueksi tarvitaan myös yhteiskunnan toimenpiteitä. (Kuntatyönantajat 2020.) Perinteisten koulutus- ja työympäristöjen lisäksi osaamisen tunnistaminen ja ohjaustyö tulisi ulottaa läpi yhteiskunnan. Tällöin osaamisen tunnistamisen ympäristöinä, kotoutumisen sekä osallisuuden edistäjinä toimivat myös kolmannen sektorin

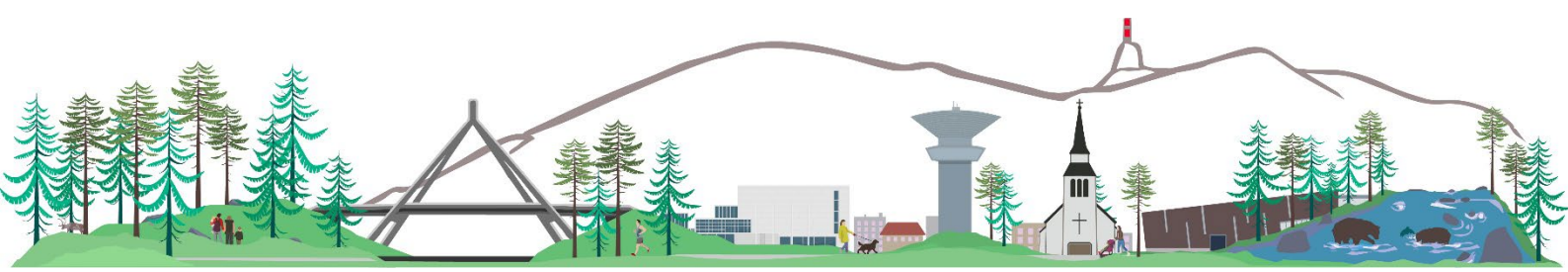

verkostot ja vapaaehtoisuhteisöt. Onnistunut kotoutuminen ja osallisuus edistävät koulutukseen ohjautumista ja työllisyyttä. Julkisen sektorin palveluohjaukseen on kuitenkin panostettava lisää. Eri elämäntilanteisiin ja niihin liittyviin palveluiden nivelvaiheisiin on kiinnitettävä erityistä huomiota kotoutumisen ja työllisyyden edistämiseksi.

Jos maahanmuuttajalla on oikeus ansiotyöhön oleskelulupansa perusteella, eikä oleskelulupaan liity työnantajaa koskevia rajoituksia, TE-toimistossa voi rekisteröityä työnhakijaksi. EU-maiden, ETA-maiden ja Sveitsin kansalaiset ja heidän perheenjäsenensä voivat rekisteröityä työnhakijaksi. Rekisteröidyttään työttömäksi työnhakijaksi voi saada Kelasta tai työttömyyskassasta työttömyysetuutta, mikäli maksamiselle ei ole mitään estettä. Jos hakijalla on tilapäisen oleskeluluvan perusteella oikeus ansiotyöhön, ei hänellä ole oikeutta työmarkkinatukeen. TE-toimistossa on erikseen maahanmuuttajille suunnattuja kotoutumispalveluita sekä kaikille asiakkaille suunnattuja palveluita. Maahanmuuttajan alkuvaiheen kotoutumispalveluihin kuuluu ohjaus ja neuvonta, alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma, kotoutumiskoulutus ja kotoutujan omaehtoinen opiskelu. TE-toimisto ohjaa työttömänä olevan maahanmuuttajan hänen palvelutarpeensa mukaiseen palveluun.

Kotoutuja voi hakeutua omaehtoiisiin opintoihin, kuten peruskouluopintoihin ja ammatillisiin opintoihin valmentaviin opintoihin. TE-toimisto tukee omaehtoista opiskelua työttömyysetuudella, mikäli opinnoista on sovittu kotoutumissuunnitelmassa ennen opintojen aloittamista. Kotoutumissuunnitelmaan voi sisältyä myös uravalmennusta, työhönvalmennusta, työkokeiluja ja ammatillista työvoimakoulutusta. TE-toimisto voi myöntää palkkatukea työnantajalle, jos tämä työllistää maahanmuuttajan. Tällä pyritään edistämään maahanmuuttajan työllistymistä.

Myös maahanmuuttajilla on oikeus saada ohjeistusta ja tietoa yrityksen perustamisesta ja siihen liittyvistä asioista Koillis-Suomen Kehittämisyhtiö Naturpolis OY:sta.

5 Asuminen

Kiintiöpakolaisille, joiden tulopäivä on tiedossa, varataan asunto perheen tai yksittäisen henkilön tarpeiden mukaisesti. Oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille ensimmäisen asunnon hankkii vastaanottokeskus yhdessä hakijan kanssa ennen kuntaan siirtymistä. Muiden maahanmuuttajien asunnonhakuprosessi on sama kuin kantaväestön. Jokainen maahanmuuttaja maksaa itse vuokransa samoin kuin kantaväestö. Heillä on myös kantaväestön kanssa samat oikeudet mm. Kelan myöntämään asumistukeen. Etuusjärjestelmä on vasta maahan saapuneelle vieras, ja siksi niin sosiaaliohjaaja kuin Kelan virkailija auttavat oikeiden etuuksien hakemisessa alkuvaiheessa.

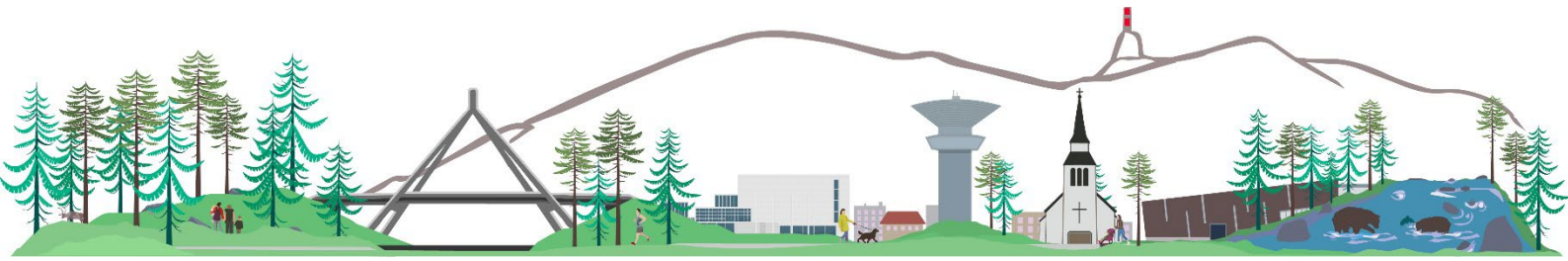
Tavoitteena on, että maahanmuuttaja selviytyy etuuksien hakemisesta ja asumiseen liittyvistä asioista mahdollisimman pian itsenäisesti.

Asumiseen liittyvissä asioissa tehdään tiivistä yhteistyötä Kuusamon vuokratalojen kanssa. Kuusamon Vuokrataloilla on kokemusta maahanmuuttajien kotouttamisesta ja heidän osaltaan vaadittavista erityistoimenpiteistä asumisen alussa.

Juuri maahan saapuneille pidetään erilaisia infoja ja ohjeistuksia asumiseen liittyen, esimerkiksi saunan, keittiökoneiden ja vessan käyttöön sekä siivoukseen. Ohjeistuksilla halutaan varmistaa, että asukkaat saavat asumiseen tarvittavat tiedot ja taidot heti alkuvaiheessa. Tiiviille asumisohjaukselle on tarve etenkin alkuvaiheessa. Tätä työtä tekee perheiden pariin palkatut kotipalvelun työntekijät. Taloyhtiön säännöt käydään läpi tulkin välityksellä sekä annetaan kirjallisena asiakkaan omalla kielellä.

6 Väestösuhteet

Väestösuhteepolitiikan tavoitteena on tukea eri ihmisryhmien välistä myönteistä vuorovaikutusta ja vähentää ennakoluuloja sekä näin lisätä kaikkien kuntalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia. Hyviä väestösuhteita edistetään väestösuhteepolitiikan avulla, jonka vaikutukset näkyvät suoraan ihmisten arjessa ja hyvinvoinnissa. Väestösuhteiden parantaminen yhdistetään usein eri etnistä taustaa olevien ihmisten väliseen kanssakäymiseen. Kyse on kuitenkin laajemmin erilaisten väestöryhmien keskinäisestä kanssakäymisestä, esimerkiksi päihde- ja mielenterveyskuntoutujiin ja vammaisiin henkilöihin kohdistuu joskus vahvojakin ennakoluuloja. Väestösuhteepolitiikka kytkeytyy erityisesti sosiaali-, koulutus-, asunto-, turvallisuus-, kotoutumis- ja yhdenvertaisuuspolitiikkaan.

Parhaimmillaan hyvät väestösuhteet lisäävät kaikkien kunnassa asuvien hyvinvointia ja viihtyvyyttä sekä alueen elinvoimaisuutta. (Yhteiselon avaimia, Oikeusministeriö)

Etnisten suhteiden neuvottelukunta on valtioneuvoston asettama asiantuntijaelin. Sillä on seitsemän alueellista neuvottelukuntaa. Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueilla toimii Pohjois-Suomen ETNO Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen asettamana ja koordinoimana. Pohjois-Suomen ETNO:n tehtävänä on edistää hyviä etnisiä suhteita ja yhdenvertaisuutta alueellisella ja paikallisella tasolla. Lisäksi neuvottelukunta tuo alueellista näkemystä valtakunnallisen ETNO:n toimintaan sekä tekee maahanmuuttajapolitiikkaa ja etnisen yhdenvertaisuuden asioita tunnetuksi alueellaan. Kuusamon kaupungilla on jäsenen ja varajäsenen paikka Pohjois-Suomen ETNO:ssa. Jäsenenä toimii Elina Kemppainen ja varajäsenenä Konstantin Denisov.

Hyviä väestösuhteita maahanmuuttajien ja muiden kuntalaisten välillä edistetään Kuusamossa lisäämällä eri väestöryhmiin kuuluvien keskinäistä kanssakäymistä ja osallisuuden kokemuksia eri toimijoiden toimesta. Suomen Punaisen Ristin Kuusamon osaston ylläpitämä Kansainvälinen Klubi on jo muutamia vuosia koonnut maanantaisin yhteen maahanmuuttajia ja kantaväestöä. Monet hankkeet, kuten Taida-hanke ja KotoKuusamo-hanke järjestävät erilaisia tapahtumia ja koulutuksia, mitkä ovat suunnattuja kaikille kuntalaisille.

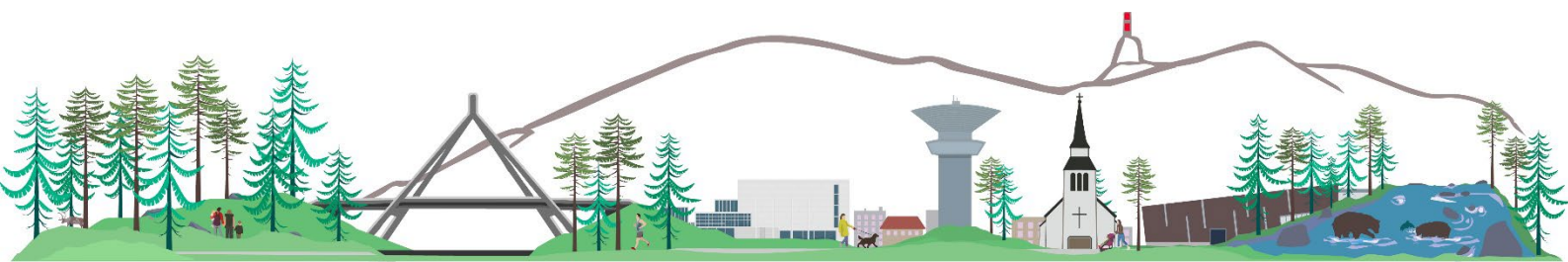
KotoKuusamo-hanke on järjestelemässä työryhmää, jonka tarkoituksena on ylläpitää avointa vuoropuhelua maahanmuuttajien ja viranomaisten välillä sekä opastaa maahanmuuttajia demokraattisesti vaikuttamaan kunnan ja yhteiskunnan asioihin.

Kuvaaja Miia Hyypiö

7 Aktiivisuus ja osallisuus

7.1 Liikuntapalvelut

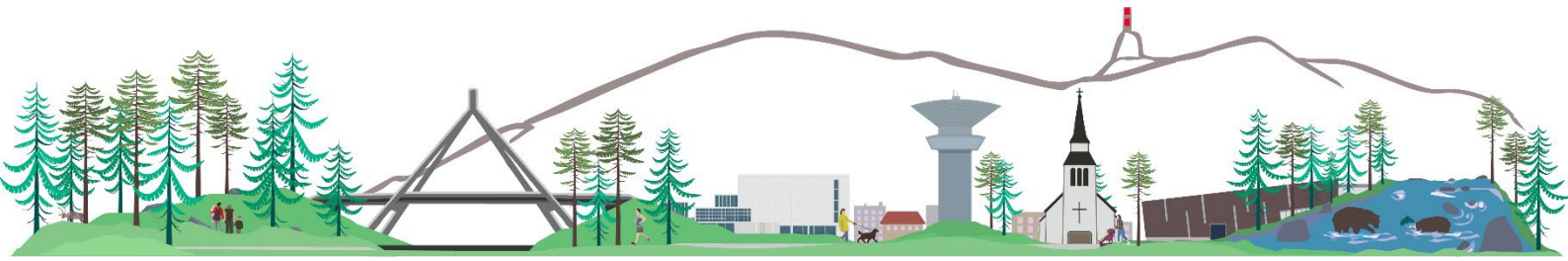
Liikuntapalvelut tarjoavat kuntalaisille liikuntaneuvontaa. Liikuntaneuvonnan tavoitteena on asiakkaan liikuntaharrastuksen kartoittaminen, liikunnan terveysvaikutuksista kertominen, asiakkaalle sopivan liikuntamuodon ja määrän löytäminen ja opastus paikkakunnan liikuntaharrastusten pariin. Tarvittaessa asiakkaalle tarjotaan ohjattu tutustuminen Liikuntakeskuksen kuntosalitoimintaan ja uimahalliin. Tapaamiset ovat yksilö- tai ryhmätapaamisia. Sosiaalitoimen, Askeleen tms. toimijan sosioekonomisesti heikossa asemassa olevien asiakkaiden on mahdollista saada edullinen sporttikortti eli kausikortti Liikuntakeskukseen. Sporttikortti sisältää liikuntaneuvonnan.

Liikuntatoimi jakaa sali- ja kenttävuorot Liikuntakeskukseen ja urheilukentälle sekä keskustan kouluille.

7.2 Nuorisotoimi

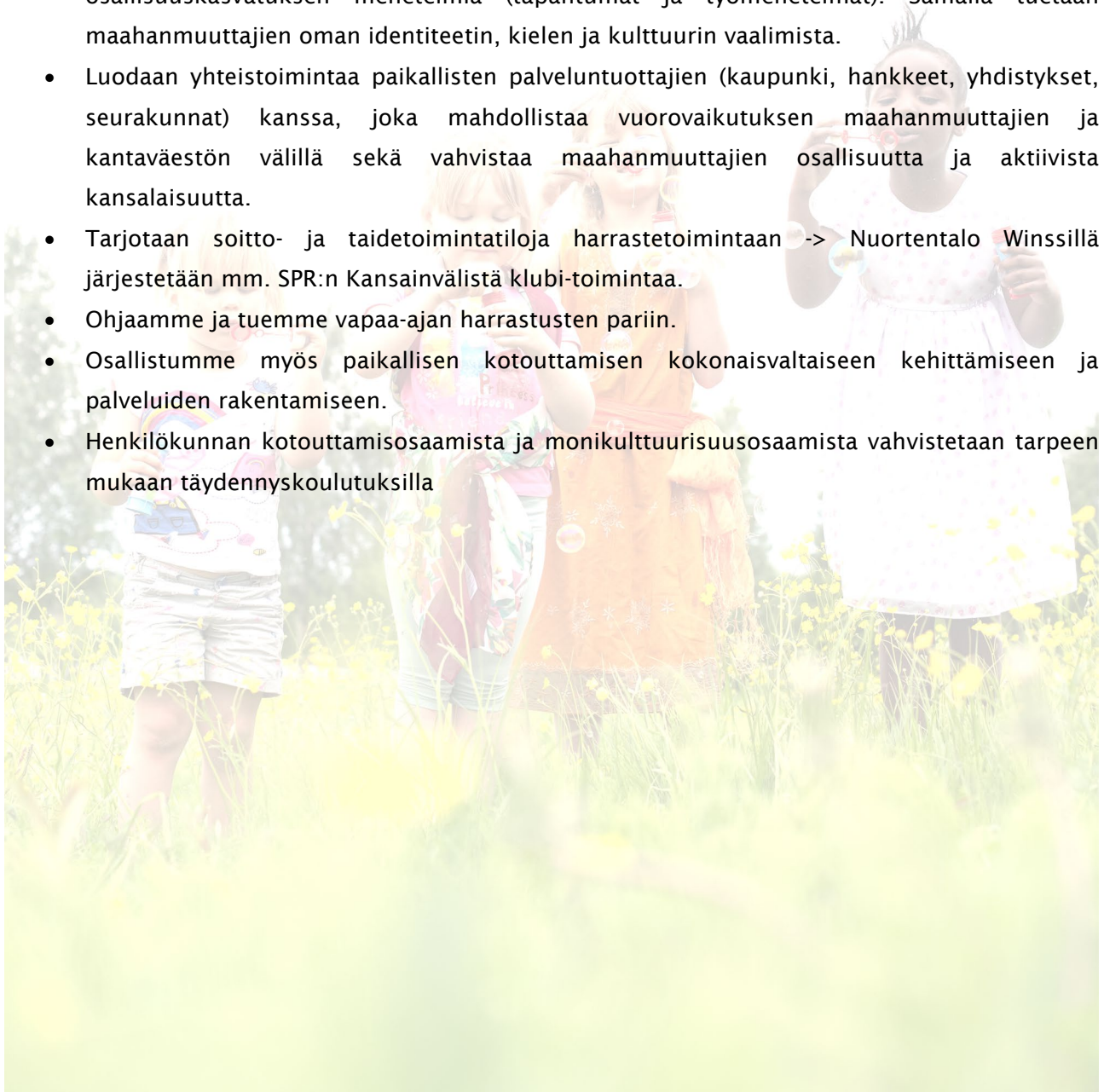
- Monikulttuurinen nuorisotyö on osa yhdenvertaisen nuorisotyön menetelmää. Sen keskeisiä periaatteita ovat nuorten tasavertaiset mahdollisuudet vaikuttaa omaa elämää koskeviin asioihin ja tunne yhteiskuntaan kuulumisesta. Monikulttuurisen nuorisotyön kautta edistetään nuorten yksilöllistä kasvua ja kehitystä, rasismien vastaisuutta ja saadaan nuoria kohtaamaan ja ymmärtämään muita kulttuureja.
- Osallistetaan nuoria, ohjataan heitä arjen haasteissa, herätetään kriittiseen vaikuttamiseen ja toimivuuteen roolimalleina oman käytöksen kautta. Monikulttuurisessa nuorisotyössä maahanmuuttajille tarjotaan mahdollisuutta myös ymmärtää suomalaisuutta ja suomalaista kulttuuria.
- Perusajatuksena sitoudutaan toimimaan rasismia ja suvaitsemattomuutta vastaan.
- Palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille ja ovat kasvua ja kotoutumista tukevia.

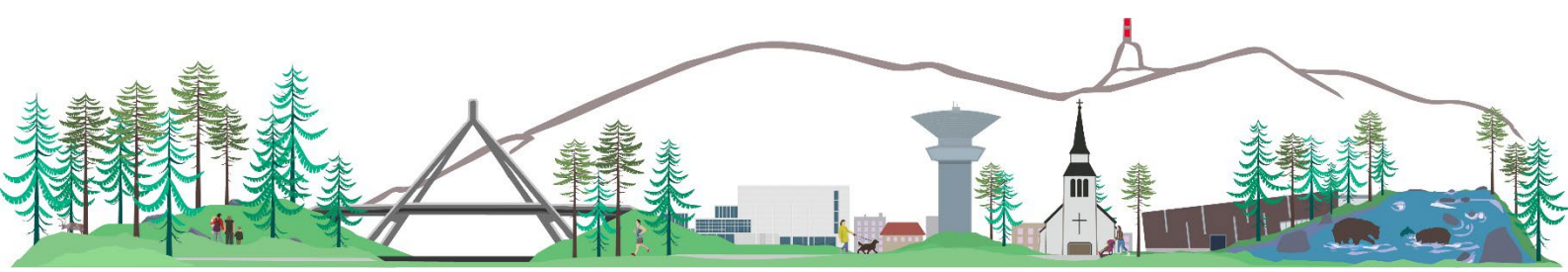
Nuorisotyöllä ja nuorisotaloilla on tärkeä rooli paikkana, jossa maahanmuuttajataustaisten nuoret pääsevät tutustumaan toisiin nuoriin ja luomaan suhteita vapaassa, mutta samalla ohjatussa ja turvallisessa ympäristössä. Mahdollistetaan vuorovaikutteisia kokemuksia

yhteisöön kuulumisesta. Työtä tehdään yksilö-, ryhmä- ja rakenteellisella tasolla. Nuorisopalvelujen toiminta on kaikille nuorille suunnattua riippumatta nuoren taustasta. Toimintaan osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen.

- Edistetään eri ryhmien välisiä kanssakäymisiä ja hyviä etnisiä suhteita.
- Nuorten kotoutumista edistetään ja koko perheen kanssa työskentelemisen mahdollisuuksia kasvatetaan ottamalla mukaan nuorisotyössä hyviksi todettujen ja koettujen taide- ja osallisuuskasvatuksen menetelmiä (tapahtumat ja työmenetelmät). Samalla tuetaan maahanmuuttajien oman identiteetin, kielen ja kulttuurin vaalimista.
- Luodaan yhteistoimintaa paikallisten palveluntuottajien (kaupunki, hankkeet, yhdistykset, seurakunnat) kanssa, joka mahdollistaa vuorovaikutuksen maahanmuuttajien ja kantaväestön välillä sekä vahvistaa maahanmuuttajien osallisuutta ja aktiivista kansalaisuutta.
- Tarjotaan soitto- ja taidetoimintatiloja harrastetoimintaan -> Nuortentalo Winssillä järjestetään mm. SPR:n Kansainvälistä klubi-toimintaa.
- Ohjaamme ja tuemme vapaa-ajan harrastusten pariin.
- Osallistumme myös paikallisen kotouttamisen kokonaisvaltaiseen kehittämiseen ja palveluiden rakentamiseen.
- Henkilökunnan kotouttamisosaamista ja monikulttuurisuusosaamista vahvistetaan tarpeen mukaan täydennyskoulutuksilla

7.3 Kulttuuripalvelut

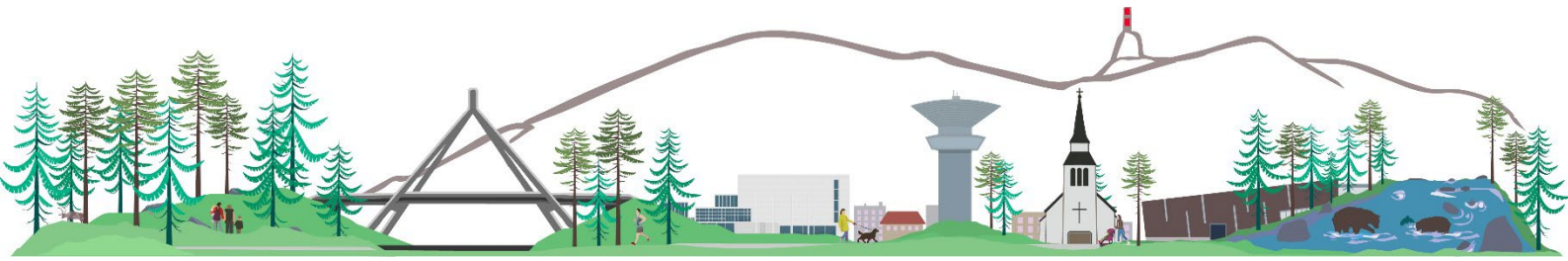
Kulttuuritoimi tarjoaa asukkaille monenlaisia mahdollisuuksia tutustua suomalaiseen kulttuuriin.

- Kulttuuritoimi järjestää tapahtumia eri taiteen aloilta eri ikäryhmille: konsertit, teatteri, lastentapahtumat, elokuvat, luontokuvafestivaalin esitykset
- Kuusamotalon Kaamosgallerian näyttelyt ovat kaikille ilmaisia
- Kotiseutumuseossa on mahdollisuus tutustua Kuusamon historiaan ja kulttuuriin ja saada opastusta tarvittaessa myös englanninkielisenä
- Tapahtumien lisäksi Kuusamotalon tilat ovat vuokrattavissa erilaisiin kokoontumisiin ja koulutuksiin Lisätietoja saa osoitteesta www.kuusamo.fi/palvelut/kulttuuri

Paikkakunnan muusta kulttuuritarjonnasta löytyy lisäksi useita matalankynnyksen pääsymaksuttomia tilaisuuksia, mm. Taiteiden yö, joka tarjoaa myös esiintymismahdollisuuksia eri taiteenlajien harrastajille

7.4 Järjestötoiminta

Myös vapaaehtoisilla ja kolmannen sektorin toimijoilla on tärkeä kotouttava ja arkea tukeva rooli. Asiakkaan kokonaisvaltainen tukeminen ja eri elämän osa-alueiden kuntoon saaminen auttaa selviytymään uudessa elämäntilanteessa. Kolmannen sektorin toiminta tukee asiakasta arjessa. Punaisen Ristin ystävöiminta ja arjen apu -toiminta kulkee rinnalla auttaen tutustumaan suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä tuo sosiaalisia verkostoja suuremmiksi uudessa maassa. Punaisen Ristin kansainvälinen klubi kokoaa yhteen eri kulttuureista tulleita ja kohtaamiset auttavat maahanmuuttajia myös suomen kielen opettelussa konkreettisesti. Maahanmuuttajat pääsevät myös matalalla kynnyksellä itse mukaan vapaaehtoistoimintaan esimerkiksi EA-ryhmään, ystävöimintaan ja EU-ruoka-avun jakamiseen. Punaisen Ristin vapaaehtoiset ovat myös kiinteästi mukana tulovaiheessa, kun paikkakunnalle tulee kiintiöpakolaisia. Vapaaehtoiset keräävät lahjoituksina koteihin huonekaluja, astioita, vaatteita ja auttavat asuntojen valmiiksi laitossa.

7.5 KotoKuusamo- hanke

KotoKuusamo- hanke aloitti toimintansa kesäkuussa 2020. Kuusamon kaupungin kotouttamishanke on saanut rahoitusta Euroopan Unionin turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastosta. Hankkeen aikana Kuusamon kaupungille luodaan toimintamalli alkuvaiheen palveluista – mikä on kenenkin toimijan rooli ja vastuu silloin, kun kaupunkiin tulee uusia kiintiöpakolaisia. Hankkeen kohderyhmää ovat kolmansien maiden kansalaiset. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa heidän osallisuuttaan ja toimijuuttaan sekä luoda mahdollisuuksia kahdensuuntaisen kotoutumisen edistämiseksi. Hanke järjestää kohderyhmälle erilaisia infoja, koulutuksia ja työpajoja sekä kouluttaa myös kaupungin henkilöstöä, yhteistyökumppaneita sekä vapaaehtoistoimijoita.

